

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

MAI 2016 NR 5 (2449)

TARTU ÜLIKOO

SALLIVA ÜLIKOO TOETUSEKS KOGUNES MITUSADA INIMEST

KIRJANDUS ON
TARTU ÜLIKOO LIS
ENDISELT AU SEES

INTERVJU
ÕPPEOSAKONNA
UUE JUHATAJAGA

LAHENDA TEST JA
SAA TEADA, MILLINE
TUDENG SA OLED

Austagem üksteist!

Eelisel kuul sattusin mitmete erinevate eba-meeldivate olukordade tunnistajaks, kus solvumisest sai läbiv joon ning kus negatiivse hoiakuga löödi kogu suhtlemisele ebameeldiv tempel.

Olukord, kus kaks osapoolt on erinevatel seisukohtadel, ei parane, kui üks solvub teise peale ja lõpetab temaga suhtlemise. Või kui oma tahet soovitakse saada negatiivse ja isegi ebaviisaka suhtumisega.

Siinkohal tulevad mängu väärtused, millest on käesolevas ajakirjas ka juttu. Kui ülikooliperel on (või võiks olla) ühised väärtused ja arusaam sellest, kuidas õpetatakse, õpitakse ja teadust tehakse, siis võiksime omavahel kokku leppida ka selle, kuidas üksteisega suheldakse ja üksteisesse suhtutakse. Sellest oleneb palju, sest koostööd on raske teha, kui ollakse solvunud või lihtsalt vihane.

Ülikoolis võiksid kõik suhtuda üksteisesse ja üksteise töösse austusega, viisakusega. Oleme kõik siin selleks, et täita oma osa, kõigil on oluline roll selles suures perekonnas. Kõik need inimesed on siia põhjusega valitud. Ja nagu öeldakse perekonna kohta, et liikmeid ei saa valida, siis mingil määral kehtib see ka ülikoolipere kohta.

Igavese optimistina usun, et isegi kõige keerulisemates olukordades on võimalik leida killuke

FOTO: ANDRES TENNUS

MERILYN SÄDE
UT toimetaja

positiivsust või headust. Kui kohe ei leia, võiks hoo maha võtta, emotsioonide rongilt maha astuda ja alles seejärel uuesti olukorda analüüsida.

Selleks, et kõigil oleks hea tööd teha, peaksime alla suruma isikliku halvaksapanu või tahte kirjutada mõni ebameeldiv e-kiri, sest lõppude lõpuks ei ole kellelgi sellest kuigi palju kasu.

Pealegi ütleb netikett, et emotsionaalsete teemade puhul tasuks oodata 24 tundi, enne kui alustate vastuse kirjutamisega. Võib-olla kirjutate esimeses hoos midagi, mida hiljem kahetsete? Samuti olen kindel, et palju mõjusamad on siirad ja head

sõnad, viisakad e-kirjad ja üleüldine soe suhtumine üksteisesse.

Positiivsusel ja headusel kipub olema rohkem jõudu, mis kahjuks aga tihti vihahoos või solvudes ära unustatakse.

Kui eelmise kuu lõpus korraldati sallivusüritus ülikooli rahvusvahelistumise toetuseks, siis mina kutsun teid kõiki üles olema sallivad kõigi suhtes. Et unustaksime solvumise ja muud negatiivsed tunded, et arvestaksime teineteisega rohkem ja väärustaksime üksteist. Et igaüks meist tuleks ja läheks tööle hea meelega.

Seetõttu soovin meile kõigile rohkem sallivust ja väärtustamist! UT

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 5802 8827; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Illari Lään, **peatoimetaja** Merilyn Merisalu, **toimetaja** Merilyn Säde, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Liis Saar, **keeletoimetaja** Mari Mets **fotograaf** Andres Tennus, **küljendaja** Mark Šandali, **trükk** Ecoprint.

• Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetus lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärnt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

5 UUDIS IT-maja arhitektuurivõistluse võitis töö «Iconicum».

11 KOLUMN Kümnesõnalised vastused ei anna olukorrast täit pilti.

12 PERSOON Mart Velsker: Tartu oli kirjanduslinn juba enne Unesco tiitli saamist.

16 AKTUAALNE Ülikooli töötajate arv on langemas ja palgad tõusmas.

19 AKTUAALNE Teadustöötajad ei teadvusta endale ülikooli väärtusi.

22 AKTUAALNE Kirjanikud leidsid muuseumirännul oleviku ja mineviku.

24 INTERVJU Öppeosakonna uut juhatajat Kristel Mikkorit ootavad põnevad väljakutsed.

28 TUDENGID Lahenda test ja saa teada, milline üliõpilane oled!

30 TUDENGID Üliõpilasesindajad tahavad kaasata kõiki tudengeid.

32 ETTEVÕTLUS Tartu teadlased aitavad säästa maanteedel liikuvate kahepaiksete elu.

34 TEADUS Kuivendamata mets peidab metsise paljusid vaenlasi.

38 VILISTLANE Tähefüüsik armastav Kristiina Verro ihkab saada teadlaseks.

41 REISIKIRI Kansase elanikud oskavad vahetustudengil tekitada hea ja koduse tunde.

44 ESSEE Räägime ülikooli eelarvest ilma emotsioonideta.

46 AJALUGU Tartu ei saa üle ega ümber ülikooliga seotud kirjanikest ja kirjandusrühmitustest.

49 järelhüüe, kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused, juubelid

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 3. juunil 2016.

RAHVUSÜLIKOO 100 AJALOORAAMATU KONKURSS

1. detsembrist 1919 loetakse rahvusülikooli sünnipäevaks. Tartu ülikool on otsustanud tähistada 100 aasta juubelit ülikoolile vääriliselt, sh andes välja akadeemilise ajalooramatu, mille autor või autorite kollektiiv valitakse välja konkursi korras. Võimalik on nii individuaalne uurimus kui ka ühisprojekt.

Ramatu käsikiri tuleb esitada 1. detsembriks 2018. Käsikiri läbib retsenseerimise. Ülikool tagab teose toimetamise, küljendamise, kujundamise, trükkimise ja e-versiooni tegemise. Ülikool korraldab ka ramatu tõlkimise inglise keelde, et aidata kaasa ülikooli rahvusvahelise tuntuse tõusule.

Taotluse palume esitada rahvusülikooli 100. aastapäeva tähistamise nõuandvale kogule 1. juuniks 2016 aadressil rahvusulikool100@ut.ee.

Lisainfo:

Prof. Margit Sutrop
Rahvusülikooli 100. aastapäeva
tähistamise nõuandva kogu esimees
margit.sutrop@ut.ee
737 5327, 520 7183

www.ut.ee/rahvusulikool-100

Uus IT-keskus ühendab ülikooli

Aprilli keskel selgus Tartu ülikooli uue IT-keskuse arhitektuurne lahendus, mis kogub hästi kokku IT-erialade, matemaatika ning majandusõppe.

Narva maanteele ehitatava IT-keskuse jaoks korraldatud konkursil pakuti välja kuus eri lahendust. Võidutöö «lconicum» ideelahenduse autor on osaühing Arhitekt I I. Võidutöö autorid soovisid võimalikult suurel määral arvestada ka lähedal asuva Vabaduse silla ja Ülejõe pargiga.

Arvutiteaduse instituudi juhataja Jaak Vilo ütles, et võidutöö paistis välja hea ruumikasutuse, vaadete ja nüüdisaegsuse poolest. Välja pakutud suured auditooriumid ja neile vastavad liikumisruumid võimaldaks hoones edukalt ka konverentse korraldada.

«Lisaehituse lahendus või-

maldab kõige paremini siduda tulevase IT-ettevõtete ja inkubatsioonikeskuse ülikooli õppe ja teadushoonetega. Muidugi on ees veel kõvasti tööd, et pisimadki üksikasjad saaksid läbi mõeldud ja hoonest saaks tõsiselt tõine ja loominguiliselt meeldiv keskkond,» rääkis Vilo.

Ülikoolile annab lisaehitus hea väljakutse: kuidas leida õige partner, kes ehitaks keskuse hoonet välja ja haldaks seda ülikooli põhitegevust toetavatel tingimustel. Naabritena on Vilo sõnul eelistatud ettevõtted, kes tahaksid ülikooli teadusrühmadega koostööd teha ning tudengite, vilistlaste ja töötajate loodavate ettevõtete inkubatsiooniga tegeleda.

Uus IT-keskus hakkab koosnema kahest osast, millest esimeses järjekorras projekteeritakse ja

ehitatakse põhikorpust ning hiljem võimalik juurdeehitus pindalaga ligikaudu 5000 m². Arhitektuurne lahendus peab võimaldama hilisemat järku välja ehitades seda lihtsalt ja loogiliselt põhiosaga ühendada, et tagada hoone igapäevane toimimine ning kahe korpuse vaheline liikumine.

Valitud arhitektuurne lahendus soodustab head valdkonnaüleste koostööd nii õppetöös kui ka teadustegevuses. Ideekonkursi võitjaga sõlmitakse tema pakutud ideekavandi alusel teenuste hankeleping. Järgmise sammuna kuulutab ülikool välja IT-keskuse projekteerimise riigihanke.

Projekti sujuva kulgemise korral saavad üliõpilased ja õppejõud uutest ruumides õppe- ning teadustööd alustada hiljemalt 2019. aasta sügissemestril. ●

16. aprillil toimunud TÜ ja Microsofti IT-teemapäeval julgustati tütarlapsi oma tulevases erialavalikus nägema ka kiirelt arenevat IT-sektorit.

Praegu töötab IT-sektoris kõigest 22% naisi ning kuigi huvi arvutitega seotud õppe vastu on järjest tõusnud, on enamik õppima tulijaid siiski noormehed. Viimase kümne aasta vastuvõtustatistika järgi on tüdrukute osakaal IT-õppesse astumisel pigem langev.

Teemapäeva eesmärk oli näidata, et tüdrukud saavad IT-erialal väga edukalt hakkama ning töötajad hindavad Tartu ülikooli laiapõhjalist ja praktilist IT-haridust. ●

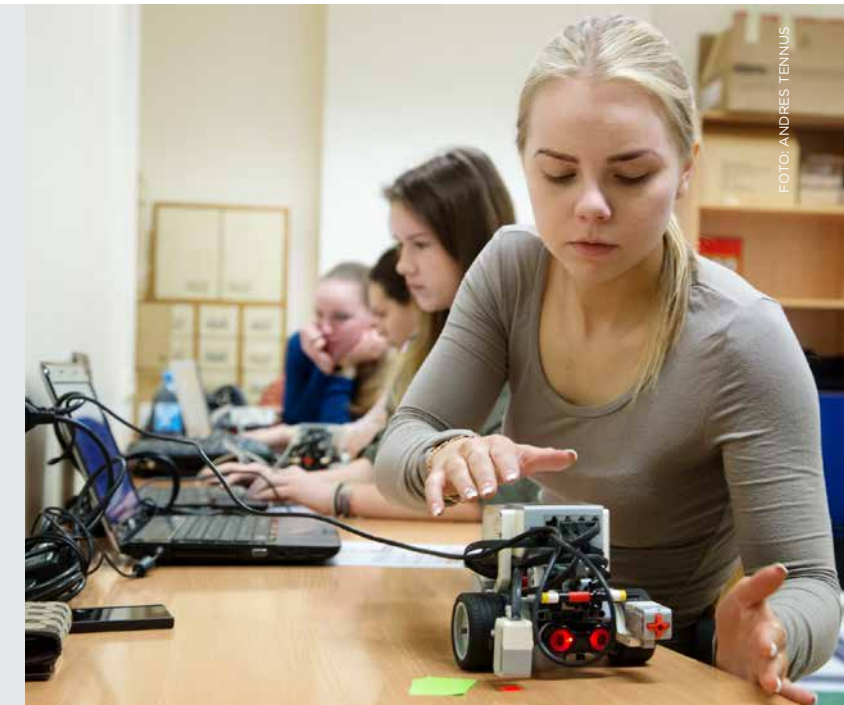

FOTO: ANDRES TENNIS

Tartu ülikool ootab vilistlasi ja tudengeid kokkutulekule

21. mail toimub Tartu ülikoolis läbi aegade suurim vilistlaskokkutulek, kuhu on oodatud kõik kunagised ja ka praegused tudengid.

Vilistasprogramm kestab kogu päeva ja pakub arvukalt võimalusi meenutada oma ülikooliaega ja tutvuda tänaste tudengite eluoluga.

Tartu ülikooli turunduse peaspetsialist Teele Arak ütles, et kokkutulek algab kell 10 hommikul Vennaskonna kontserdiga, mis toimub Eesti üliõpilaste seltsi majas.

«Ametlik avamine toimub kell 12, kus kõiki külalisi tervitab rektor Volli Kalm ja esinevad TÜ Viljandi kultuuriakadeemia tudengid,» sõnas Arak.

Päeva jooksul on võimalik saada osa paljudest põnevatest sündmustest. Näiteks toimub ülikooli staadionil spordivõistlus, kus vilistlased saavad mängida jalgpalli praeguste tudengite vastu.

ILLUSTRATSIOON: INDREK SILVER EINBERG

«Samuti on võimalik külastada legendaarsete õppejõudude loenguid, käia kunagises ühiselamus, meenutada ülikooliaegu fotonäitusel ja osaleda ülikooli ees ühislaulmisel.»

Ühislaulmine toimub kell 21 ülikooli peahoone ees ja kohal on koor, kus laulavad ka Tartu akadeemiline meeskoor ja naiskoor.

Õppejõududest annavad teiste seas loenguid näiteks Marju

Lauristin, Raul Narits, Reet Kasik, Lembit Tamm ja Aavo-Valdur Mikelsaar. Päeva muusikalise poole eest hoolitsevad peale Vennaskonna ka InBoil, Jäääär, Singer Vinger, erinevad jazz-artistid ja DJ-d ning programm täieneb jooksvalt. Näiteks keerutab plaate lugupeetud advokaat ja kunagine DJ Aivar Pilv.

Araku sõnul on kokkutuleku peamine mõte see, et vilistlased

tuleksid kokku ja taastaksid oma sidemed kunagiste kursusekaaslaste ja ka ülikooliga.

«Suur hulk TÜ vilistlastest on oma erialases tegevuses, ühiskondlikus aktiivsuses ja ettevõtluses olulised arvamustliidrid ja otsustajad. Ülikooli jaoks on oluline, et need inimesed annaksid oma erialase panuse ülikooli arengusse,» ütles Arak.

9. maini saavad kõik vilistlased saata ülikoolile ka igasuguses vormis mälestusi – fotode, videote vm näol. Võib saata näiteks ajastule omaseid riideid, plakateid tudengipäevadest, spordi- või muudest olulistest sündmustest. Vilistlaste saadetud mälestustest tehakse valik, millest koostatakse kokkutulekuks näitus Narva mnt 25 ühiselamusse.

Täpsema programmiga saab tutvuda aadressil: www.utalumni.ee/kokkutulek. ●

Usuteaduskond loob religioonide pädevuskeskust

Usuteaduskond plaanib mai-kuus avada religioonide pädevuskeskuse, et pakkuda koolitusi ja vajalikke nõuandeid kuidas eri religioonide esindajatega õigesti suhelda.

Loodava keskuse juhataja, süstemaatilise usuteaduse lektor Roland Karo sõnul on pädevuskeskuse idee sisuliselt sama, mis eetikakeskusel: kui ühiskonnas tekib vastav küsimus, teatakse, kuhu abi saamiseks pöörduda.

«Avalikus ruumis on meil näiteks nelja suure alusreligiooni kohta väga napilt usaldusväärset teavet: mis on kellelegi puhas, mis ebapuhas, mis lubatud ja mis mitte,» viitas Karo.

Keskus pakuks maailma religioonide kohta huvipõhiseid täienduskoolitusi, aga ka n-ö rätsepakoolitusi eri elualade esindajatele, kes igapäevatoos

mitmikreligioossuse teemadega kokku puutuvad. Abi oleks siin kindlasti politseil ja teistel riigiasutustel, aga ka rahvusvahelise haardega äriühingutel.

Samuti on kavas luua veebipõhine nõustamiskeskus, mille kaudu näiteks islami džihadist kirjutav ajakirjanik saaks asjatundjalt põhjalikku taustateavet küsida.

Tihti algavad väärarvamused väga lihtsatest asjadest – kas või sobilikust või vastuvõetamatust näksivalikust teisest kultuurist pärit inimesi võõrustades.

Lähim plaan ongi ette valmistada põhipädevuste koolitus, kus antakse ülevaade kolme meile võõrama suure religiooni peajoontest ning nendega seotud käskudest-keeldudest, mis mitmekultuurilisel suhtluses võivad arusaamatusi põhjustada. Koolitusel saab saadud teadmisi ka praktikas rakendada. ●

Kirjanduse kummalisus

INAUGURATSIOON

TÜ kirjandusteooria professor Marina Grišakova 10. mail kell 16.15 ülikooli muuseumi valges saalis

Kirjandus kui kogu mitme tuhande aastase tsivilisatsioonilooga põimuv institutsioon, millel puudub otsene praktiline rakendus, on jätkuvalt ühiskonna kriitilise pilgu all. Mis on kirjandus? Milleks

me seda vajame?

Kui Terry Eagletoni järgi sulustas modernistlik kirjandus «reaalse maailma», muutudes salapäraseks hermeetiliseks objektiks, siis Teise maailmasõja järgses arutelus kerkis esile kirjanduse roll sotsiaalse tegelikkuse pikenduse või võõritatud Teisena.

20. sajandi vaimuinimesed ja kriitikud määratlesid kirjanduse «võõrituse» või «tavapärasuse»

FOTO: SIIM VATALIN

MARINA GRIŠAKOVA

astet erinevates perspektiivides: alates Adorno negatiivsest dialektikast kuni Frye «kõikide utopiade matriksi», Castoriadi «radikaalse imaginaarse» ning Cochrani «ennustamatu teadmise hoidlani».

Lähtudes Habermasi loodusteaduste ja humanitaaria ühise ajaloolise horisondi teesist ning tänapäeva neurokognitiivse ja evolutsioonilise esteetika arendustest, visandab loeng postkognitivistlikku vaadet kirjandusele ning püüab näidata, kuidas

suudab kirjandus täita seletuslikke lünkaid teoreetilistes diskussustes ning teadmuse piirideni jõudes luua kogemuslikkuse uusi keerulisi vorme.

Professor Marina Grišakova on töötanud Juri Lotmani semiootikalaboris, lektorina semiootika ning lektori ja dotsendina maailmakirjanduse õppetoolis. 2006. aastal kaitses ta Tampere ülikoolis doktorikraadi võrdleva kirjandusteaduse alal.

Grišakova peamised uurimis-suunad on võrdlev ja üldine

kirjandusteadus, kognitiivne kirjandus- ja kunstiteadus, narratiiviteooria ja -uuringud, intermediaalsed uuringud, kultuuri-semiootika. Ta on mitmete monograafiate ja kogumike autor, koostaja ja (kaas)toimetaja, teinud kaastöid rahvusvahelistele ajakirjadele ning eri kirjastustes ilmunud ja ilmuvatele kogumikele.

Marina Grišakova on olnud osaline ka mitmetes rahvusvahelistes kirjandusalastes koostöövõrgustikes, nõukogudes ja toimetuskolleegiumides. ●

Kammerkoor tähistab juubelit lavastusega Raadi lennuangaaris

Sel kevadel tähistab Tartu ülikooli kammerkoor oma 45. aastapäeva lavastusega «Südamepeitjate planeet», mis on loodud spetsiaalselt koori sünnipäevaks.

TÜ vabade kunstide professor Kristiina Ehin on loonud tavapärasel eesti muinasjutul põhineva loo, mis räägib nii kooriliikmeid kui ka kõiki teisi puudutavatest murekohtadest meie elus. Lavastuse teema koorus välja laulutekstidest, mida koor soovis esitada.

«Üleüldine murekoht tänapäeval on see, et teeme palju endast väljapoole, tunne mõistusega, aga mitte enam südamega. Kõik on vaja lahti mõelda. Oleme selle kaudu kaotamas tundmise väärtust, kohati jääb mulje, et isegi armastame läbi mõistuse,» seletas lavastaja Jaanus Tepomees.

Ühed õpetavad, et südant tuleb kuulata ja kuulda võtta, teised hoiatavad, et südamega tehtud valikud võivad kergesti eksiteele viia, kolmandad kinnitavad, et elu tuleb mõistusega võtta. Tunded

toovad kaasa nii sulatavat sooja ja armastust kui ka kibekülma ja vihkamist, nii et vahel tundubki kergem süda lihtsalt ära peita.

Selline südamepeitmise lugu rullub lahti näitlejate Tõnu Oja ja Saara Nüganeni esituses. Olulist rolli tegevuse edasiviimisel ja õige õhustiku loomisel mängib ülikooli kammerkoor, kes on aktiivselt lavastusse kaasatud. Tulemus on eri etenduskunstide kooslus, mis hõlmab teatrit, tantsu, eri sorti muusikat ja visuaale.

Kammerkoori dirigendi Triin Kochi sõnul tõmbab oma piiride katsetamine sisseharjunud rutiinist välja ja pakub koorile palju põnevaid avastusi.

«Oleme päris palju tegelenud klassikalise koorilauluga ja püüame elu mitmekesisemaks muuta. Töö lavastuse kallal on pakkunud palju huvitavaid kokkupuuteid teatri- ja koreograafiamaailmaga, mis paljudel seni puudus. Laulu ja liikumise kokkupanek sunnib teistmoodi pingutama ja tundub, et lauljatele

see meeldib,» rääkis Koch.

Lavastust etendatakse peatselt avatava Eesti rahva muuseumi uue hoone vahetus naabruses Raadi lennuangaaris. Hea akustika ning paindliku iseloomuga ruum annab võimaluse koorile vabalt liikuda ning panustab lavastusse ka sisulises mõttes.

Pärast juubelitenduste andmist maikuu hakkab kammerkoor valmistuma Ungaris toimuvaks rahvusvaheliseks konkursiks.

Aprillis Eesti kammerkoori festivalil Grand Prix' võitnud TÜ kammerkoori aastapäevaks loodud lavastust mängitakse 14., 18., 21. ja 22. mail Tartus Raadi lennuangaaris (Roosi tn 83).

«Südamepeitjate planeedi» teksti autor on Kristiina Ehin, lavastaja Jaanus Tepomees, muusikajuht Triin Koch, koreograaf Janek Savolainen, kunstnik Kristina Lõuk ning valguskunstnik Priidu Adlas. Peale kammerkoori on laval ka näitlejad Tõnu Oja ja Saara Nüganen ning muusik Argo Vals. ●

Aastanäitused ülikooli muuseumis

Ülikooli muuseum rõõmustab tänava külalstajaid kolme aastanäitusega, mis tutvustavad meid ümbritseva maailma tundmaõppimise lugu.

Mai alguses avati pärast pikka remonti ülikooli muuseumi peahoone Toomemäel Hullu Teadlase sünnipäeva ja suure aastanäitusega «Maailma mõõtmine». Näitus seab keskmesse Eestist pärit maadevastajate panuse ja rolli mõtestamise uudsete vaadete ning nüüdisaegsete väljapanekutehnikate kaudu.

Tutvuda saab rännakutega, mis on meie maadevastajaid viinud nii arktilisse kargusesse kui ka troopilisse küllusesse. Kaotusi, läbielamisi, võite ja avastusi täis teekonnad ning Eestist pärit teadlaste ja maadevastajate kogemused on andnud maailma tundmaõppimisse üllatavalt suure

panuse ja innustavad loodetavasti ka tulevasi suurkujusid.

Juba aprilli lõpust alates on avatud tähetornis muuseumi teine aastanäitus – «Maailmaruumi mõõtmine: Tartust Universumi äärde». Tartu tähetorni ruumides, aias ja paviljonis asuv näitus annab ülevaatliku pildi sellest, kuidas inimestele tuntud Universum on sajandite jooksul laienenud ja selginenud.

Täpsemalt keskendub näitus sellele, kuidas ja kes on just Tartus korduvalt laiendanud meie arusaamu Universumi suurusest ja ehitusest.

Kogudest on välja toodud esemed, mida tähetornis iga päev ei näe, ning eraldi räägitakse lumavate piltide taustal astrofotograafiast. Tähetorni aias saab Maa ja taeva mõõtmist erinevate eksponaatide abil ka

ise järele proovida.

Kolmas muuseumi aastanäitus, «Teekond Hommikumaale», avatakse mai lõpus ülikooli peahoones kunstimuuseumis. Lähema vaatluse all on 18. sajandi lõpus Euroopat tabanud Egiptuse-vaimustus ning orientalistika algusajad Tartu ülikoolis.

Kogu Baltikumis ja Soomes ainulaadsed Egiptuse muumiad jõudsid kunstimuuseumisse tänu noorele baltisaksa orientalistile ja rändurile Otto Friedrich von Richterile. Pärast noormehe surma kinkis tema isa poja kogutud muistised ja käsikirjad Tartu ülikoolile, et ärgitada noori samasugustele ettevõtmistele.

Näitusel saab näha Richteri Eestis säilinud kogusid – muumiaid, käsikirju ja joonistusi – ning teha koos Richteriiga kaasa mõtetelise reisi mööda Egiptust. ●

«Kaleidoskoop» ootab osalejaid

27. mail toimub taas noorte äri- ja projektiideede konkurs «Kaleidoskoop», kus sel aastal saab osaleda 15 meeskonda.

«Kaleidoskoobi» eelvoor toimub 19. mail Ideelaboris, kus selgitatakse välja, kes osalevad 27. mai lõppvoorus. Osaleda võivad kõikide ülikoolide, kutsekoolide ja gümnaasiumite meeskonnad.

Ideelabori juht Maret Ahonen ütles, et osalejatelt oodatakse kaheminutilist äriidee tutvustust, kus peaks olema meeskonna nimi, probleemikirjeldus, pakutav

lahendus, turu potentsiaal, konkurendid, tulumudel ja meeskonnapädevused. «Edukad on need, kel on arusaam oma ärimudelist ja võime seda veenvalt esitleda,» ütles Ahonen. Ta lisas, et meeskonnad, kes on oma eesmärgi saavutamisel järjekindlad ja suudavad selle nimel koostööd teha, saavutavad edu.

«Kaleidoskoobi» võitmine annab Ahoneni sõnul teadmisi ja kogemusi, kuidas arendada ideest ärimudel ja kuidas tulla toime takistustega, mida ettevõtjaks olemine endaga kaasa toob.

«Ettevõtluses kogenud žüriiliikmete tagasiside loob võimaluse viia oma ärimudel uuele tasandile ja viia idee kiiremini ellu,» ütles Ahonen.

«Kaleidoskoobi» võitjad saavad sõita novembris Helsingis toimuvale idufirmade konverentsile «Slush», samuti saab meeskond endale mentori. Peale peavõidu on mitmeid eriauhindu, mille on välja pannud Tartu ülikool, «Ajujaht», Tartu linnavalitsus, Heade mõtete klubi jpt. Seekord toimub konkurs Dorpat konverentsikeskuses. ●

Gruusia päevad

Ma lõpus toimuvad Tartus Gruusia päevad, mis tutvustavad huvilistele lähemalt Gruusia riiki ja kultuuri.

Kolm päeva kestev minifestival avatakse 26. mail maailma keelte ja kultuuride kolledžis, kus saab näha ka gruusia tähestikule pühendatud näitust.

Johan Skytte poliitika-uuringute instituudis toimub ümarlaud Gruusia kultuurist ja mitmekesisusest ning näeb režissöör Tengiz Abuladze 1984. aastal valminud filmi «Patukahetsus».

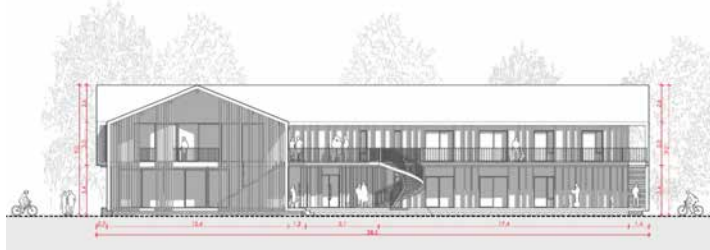
Film sai esilinastuda alles kolm aastat pärast valmimist Cannes'i filmifestivalil, sest Nõukogude Liidus keelati selle avaldamine stalinismi kriitika tõttu ära.

27. mail saavad tudengid ja koolilõpilased osaleda keelte ja kultuuride kolledžis toimivas Gruusia-teemalises töötoas. Oma teadmised sellest riigist saab proovile panna nii ettekannete koostamisel kui ka viktoriinil.

Samuti toimub Gruusia laul, kus saab õppida gruusia laule ja tantse ning saada rohkem teada gruusia rahvarõivastest ja vaatamisväärsustest.

28. mail on kõik huvilised oodatud restorani Gruusia Köök, kus tutvustatakse lähemalt gruusia veine ning saab tegema õppida gruusia pelmeene – hinkaleid.

Gruusia päevi korraldab Tartu ülikool koostöös Tbilisi riikliku ülikooliga, Gruusia saatkonnaga Eestis ning restoraniga Gruusia Köök. ●

SPORTLASTE MAJUTUSHOONE ESKIIS.

Kääriku spordikeskuse arendamine sai hoo sisse

Sihtasutus Tehvandi spordikeskus loodab hiljemalt 2020. aastaks lõplikult välja arendada Tartu ülikooli Kääriku spordikompleksi, mis kujuneks Ida-Euroopas ainulaadseks väga laia kandepinnaga eri spordialade treeningkeskuseks.

Praeguseks on Käärikul renoveeritud valgustusega pallimängude väliväljakud koos laste mänguväljakutega. Samuti on tehtud vajalikud ettevalmistused kogu kompleksi terviklikuks arenduseks ja kapitalimahutusteks. Tänavu sügisel kuulutatakse välja sportlaste majutushoone projekteerimise ja ehitushange.

Keskuse arendamisel on üks prioriteete just sportlaste majutushoone renoveerimine ja laiendamine, sest spordilaagrite korraldamisel on puudus just nüüdisaegsete elamistingimustega majutuskohtadest.

Ligikaudu 1600 m² kogupinnaga majutushoone sisaldab 148 voodikohta, riietus- ja pesemisruume ning puhketube koos väliterrassiga. Sportlaste majutushoone soovitakse val-

mis saada 2017. aasta suveks.

Tervikuna koosneb Kääriku eelprojekt üheksast arendusetapist, mis viiakse ellu järkjärgult. Suuremad investeeringud on kergejõustikustaadioni täielik renoveerimine, majutuskohtade lisandumine sportlaste majutushoone, hotelli ja võistkonnajärgelise näol ning kunstmuruga jalgpalliväljaku ning pallimängude halli ehitamine.

2020. aastaks valmiv treeningkeskus võimaldab laagreid korraldada enam kui 80% Eestis harrastavatest spordialadest. Kääriku spordikeskusele kuuluvad hotell, puhkemaja, spordirajatised, konverentsikeskus ja toitlustusosa, suusaja matkarajad, saunad, laste mänguväljak, telkimisala ning Kääriku järv.

Spordikeskuse arengute elluviimiseks moodustati Kääriku spordikeskuse investeerimisnõukoda, mille liikmed on SA Tehvandi spordikeskuse, Tartu ülikooli ja Eesti olümpiakomitee esindajad, kes kooskõlastavad kõik kavandatavad arendajärgud. ●

Kümnesõnaliste vastuste tähtsusest

Ameerika presidendi-kampaaniate korraldajate hulgas armastatakse rääkida kümnesõnaliste vastuste tähtsusest – need lühikesed vastused on iga kampaania jaoks põhimõtteliselt leivanumber.

Neid saab lihtsasti mahutada öhtuste teleuudiste reportaaži või ajaleheartikli pealkirja, ning tegu ei ole iseenesest halbade asjadega: loosungid on läbi ajaloo poliitika juurde kuulunud ning neist ei ole meil ilmselt pääsu ka tulevikus. Kuid negatiivne on selliste vastuste ja loosungite mõju sellele, kuidas me meedias asju kajastame ning neid ühiskonnas analüüsime.

Selle näitlikustamiseks tahan tuua kaks väga hiljutist ja vägagi tegelikust elust pärit seika minu vestlustest oma kursusekaaslastega: arutledes ühe kursusekaaslasega Apple'i ja FBI dekrüpteerimisvaidluse üle, leidis tema, et teda ei huvita see teema üldse ning miks peakski. Ta kasutab ju Android-telefoni. Ühe teise kursusekaaslasega vestlesime mõned nädalad hiljem Suurbritannia Euroopa Liidust lahkumise referendumist, mille puhul ta väitis, et Suurbritannia võib välja astuda, kui tahab, mis meil sellest.

Samas, mida saab neile süüks panna? Oleme oma ühiskonna arengus jõudnud punkti, kus iga võimalik sekund on arvel ja kümnesõnalised vastused ei ole enam silmapaistvad ainult poliitikas, vaid ka igal pool mujal. Esma- ning üldmuljed on loomulikult

KRISTJAN KALVE
õigusteaduse 2. aasta tudeng,
Tartu ülikooli väitlusklubi liige

olulised, kuid kui me räägime valdkondadest *à la* rahvusvahelised suhted, uued avastused loodusteadustes või juriidikas, siis on esmamulje vaid väga harva piisavalt nüansirikas, et asju adekvaatselt kirjeldada.

Me ei peaks üksikisiku, ülikooli ja ühiskonna tasandil kartma detailsust ning nüansirikkust asjade selgitamisel. «Clickbait'i»-tüüpi pealkirjad ja meelde jäävad loosungid võivad küll olla lihtsam vastupanu tee (mis ühtlasi teenib ka rohkem reklaamitulu) inimeste teavitamisel, kuid sellegipoolest võiks

meie fookus – eriti asjade puhul, mis esmapilgul tunduvad teisejärgulised – olla eelkõige sellele, et inimesed oleksid teavitatud tasakaalustatult ja piisavalt üksikasjalikult.

Samas ei saa me loomulikult nõuda igalt inimeselt piisavaid algteadmisi erinevate nüansirikaste valdkondade mõistmiseks, kuid õige meetod selle probleemiga tegelemiseks ei ole asjade ülelihtsus-tamine või üldse selgitamisest loobumine. Pigem tuleks sellele läheneda eelkõige selgitusmeetodikat parandades – pea iga asi on parima tahtmise juures võimalik ära seletada peaaegu igale isikule.

Sellega ka minu väike maikuine uusaastalubadus: üritan järgmise kuu aja jooksul ise nii uudiseid lugedes kui ka eri asjadest kuuldes näha igast pealkirjast ja loosungist kaugemale ning aidata teistel sama teha. Kui igauks meist proovib seda teha, siis jõuame loodetavasti paremini teavitatud ühiskonnani! **U**

«CLICKBAIT'I» TÜÜPI PEALKIRJAD JA LOOSUNGID VÕIVAD KÜLL OLLA LIHTSAM VASTUPANU TEE INIMESTE TEAVITAMISEL, KUID SELLEGIPOOLEST VÕIKS FOOKUS OLLA INIMESTE TASAKAALUSTATUD TEAVITAMISEL.

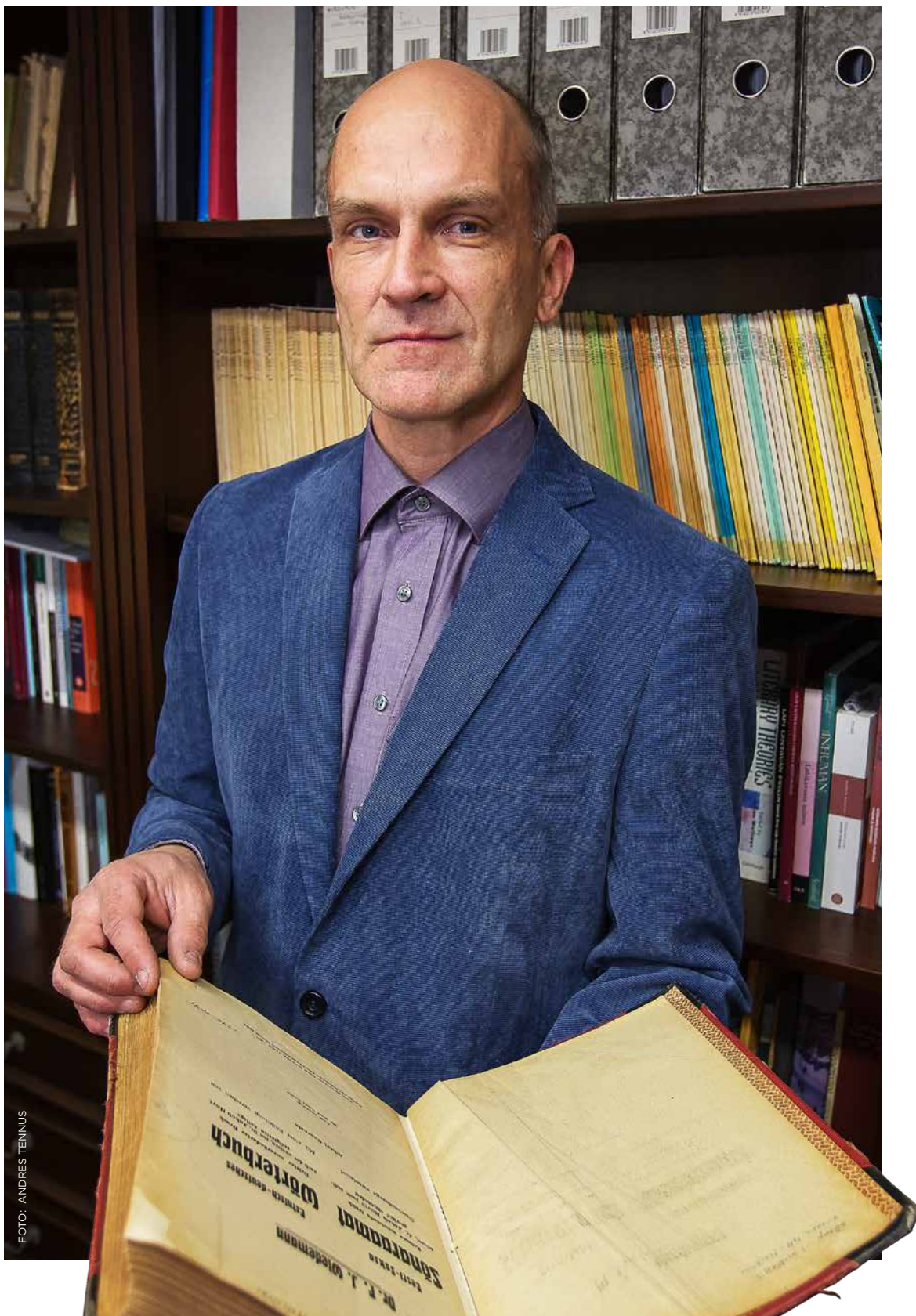

FOTO: ANDRES TENNUS

Südamega kirjandusest

PERSOON

Kirjandusteadlase ja õppejõu Mart Velskri elust on kirjandusega seotud väga suur osa. Tema põhitöö on eesti kirjanduse õpetamine, aga oma nõuavad ka keele ja kirjandusega seotud lisategevused.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Velsker tõdeb, et kuigi on ka muid huvisid, jääb paratamatult nende jaoks vähem aega ning ruumigi. Kodus võtavad nimelt aastate jooksul kogunenud raamatud enda alla palju seina- ja muud pinda. Õnneks on n-ö raamatu-usku ka tõlkijast elukaaslane, kellega ühiseid huve jagada.

«Ma ei tea, mismoodi see vajadus tekib ja kas see on üldine, aga mul on tunne, et raamatuid on koju vaja. Mingi teemaga tegeledes on minu jaoks oluline, et saan oma riulite vahel liikuda ega pea raamatukokku jooksmas. Pealegi tekitavad raamaturiulid kuidagi hubase ja kaitstud tunde, mida on raske seletada,» räägib ta.

Kõrghariduses on Velsker töötanud alates 1994. aastast, mil ta alustas Tartu ülikoolis õppejõuna.

Side kirjandusega tekkis hulga varem ja pole siiani korrakski katkenud. Lisaks TÜ-le õpetas ta 2000.–2004. aastal eesti keelt ja kirjandust Helsingi ülikoolis.

«Praegust olukorda ma hinnata ei oska, aga usun, et eesti keel ja kultuur huvitab ka nüüd soomlasi üsna palju. Meie maad on ju lähedased ja omavahel suhtlemist palju,» räägib Velsker.

PÜSIV TUDENGITE HUVI

Tartus on eesti keel ja kirjandus kindlasti siiani au sees. Baka-laureuseõppe vastuvõtt on alati rahvarohke olnud, seda eriti lävendipõhise vastuvõtu ajal, kui inimesed ei mahtunud auditoriumidesse äragi. Nüüd on teised vastuvõtutingimused ja rahvastikumuutused oma töö teinud, aga huvi püsib siiani ka kõrgematel tasemetel.

«Algtasemel on huvitundjaid väga palju. Magistrantuuris hakkavad noored aga selgemaid valikuid tegema: kes tahab õppi-

da kirjandust, kes teatriteadust, kes soovib minna õpetajaks, kes midagi muud teha,» tõdeb ta.

Aastate jooksul on kirjanduskursuste nimekiri ja vorm muutunud. Selge on, et praegu on enam rühmatööd ja vestluse vormis õpetamist kui 1990. aastatel, kui Velsker õpetamisega alustas, suured teemad on aga samaks jäänud.

«Võib öelda, et eesti kirjandus on ikka eesti kirjandus, erineb vaid viis, kuidas seda õppida,» muigab ta.

Näiteks on üliõpilasi alati huvitanud uuem kirjandus, mida see uus siis parasjagu ka täpsemalt endast ei kujutaks. Need, kes soovivad uurida 19. sajandi eesti kirjandust, on pigem erandid, Önnepalu ja Kivirähu huvilisi jagub aga kogu aeg.

Kuigi üldiselt tundub, et lugemist ja lugemust on praegusel ajal vähem kui mõnikümmend aastat tagasi, on kirjanduse õppijad siiski raamatusõbrad. >>

» Küll konspekteritakse vähem ja loodetakse rohkem arvutile, aga see on õppematerjale ja -süsteeme arvestades igati loomulik.

Velsker viitab hiljutisele uurimusele, kus viidati, et suulise kõne ja loengute kogemise oskus on varasemate aastatega võrreldes tublisti langenud. Ainult negatiivset ta uue aja suundumustes aga ei näe.

«Mitmetes asjades on natuke kaotatud, aga minu meelest arutleb praeguse aja üliõpilane rohkem. Ka seminarides kõneldatakse rohkem ja vabamalt kui varem,» toob ta näiteks.

LUULE JA PROOSA

Tundub, et noortele kirjandushuvilistele meeldib lisaks rääkimisele ka juurde uurida ja ise luua. Näiteks on suur osa Velskri juhendatavaid enda lõputööteemaks valinud luule. Arvestades, et 20. sajandi eesti luule on üks õppejõu põhiteemasid, pole juhendaja valik sugugi üllatav.

Seda, miks luule teda ennast huvitab, on Velskri sõnul raske sõnadesse panna. Luulevaimustus haaras teda juba enne ise ülikooli

välja,» arutleb mees.

Päris keeleuurijaks ta ennast küll ei pea, kuigi teema pakub huvi ja osaliselt on ta ka oma mitmetes artiklites vaadelnud seda, kuidas keel kirjanduses mingis olukorras käitub. Seoses paar aastat tagasi kaitstud doktoritööga lõunaeesti kirjandusloost on palju tulnud kirjutada ka neil keeleteemadel.

«Mind on ikka huvitanud nii teadus kui ka ise kirjanduskriitilises tegevuses osalemine. Kirjutasin 1990. aastatel väga agaralt arvustusi, aga see pakub ka praegu omaette naudingut. See, kuidas uus raamat, mida teised ei ole varem käsitlenud, end sulle avama hakkab, on väga põnev!»

Ainest, mida uurida ja arvustada, ning väljaandeid, kus seda teha, Eestis jagub. Siiani on olemas järjepidevalt ilmuvad kirjandusajakirjad, viimastel kümnenditel on neid näiteks Värske Rõhu näol ka juurde tulnud. Kuigi huvitatud lugejaskonnad on väiksemaks jäänud, tundub kirjutamishuvilisi piisavalt peale tulemas.

Viimastel kümnenditel kiirelt

ga ei oska Velsker kaasa minna.

«Ma ei usu, et nn õige eesti keel tuleks konserveerida ja riiulile panna. Keel muutubki. Head ja hästi tõlgitud algupäraseid teoseid mõjuvad ka meie kirjanduspildile rikastavalt. Kirjanduse mitmekesisustumine pigem rõõmustab mind. Heade raamatute kõrval on ikka halbu olnud, aga loodetavasti mõjutavad keelt ja lugejaid ikka head rohkem!»

VILJAKAS KASVULAVA

Ta toob näiteks, et kui proosa keel püsib rohkem mingites reeglites, on luules rohkem keeleloomet näha. Eriti põnev on vaadelda ajastule tunnuslikke muutusi.

«Hakkasin selle üle mõtlema, kui lugesin Silvia Urgase esikogu. Tabasin seal enda jaoks 1960. aastate noorusliku vaimu, aga keeleliselt avaldus see hoopis teistmoodi. Tekstis oli mingisugune virtuaalse, üleilmastuva maailma märgisüsteem. Huvitav, kuidas luuletajate keelt nende kaasaeg mõjutab, kuigi vaimne ja hoiakuline põhi võib aastakümneid kesta,» mõtiskleb Velsker.

Mullu Unesco kirjanduslinna tiitli saanud Tartu on tema meelest ammune kirjanduslinn, mis pakub paljudele noortele viljakat kultuuripinnast. Sõltumata sellest, et Tallinna tähtsus ja seal elavate-töötavate kirjanike arv on järjest kasvanud, peab Velsker siiski just Tartut Eesti number üks kirjanduslinnaks.

«Tartu kirjanduslik kuvand on selgelt välja joonistunud, sinne kohalik kultuur elab ja areneb jõudsalt edasi. Vaatame kas või seda, kui menukas on vaat et Tartu visiitkaardiks kujunenud «Supilinna salaseltsi» film, mis

IGA-AASTANE LIINAKURU KEVADKOOL TOOB PROFESSOR ARNE MERILAI SUVEKODU HOOVI TÄIS KIRJANDUSTUDENGEID JA -ÕPPEJÕUDE, ET ÜKSTEISE TEGEMISTEGA PAREMINI KURSIS OLLA. VASAKUL MART VELSKER.

põhineb ju Mika Keräse raamatutel.»

Nn Supilinna romantika kasvab tema sõnul välja aga millestki palju varasemast: väike puust linn kui Tartu üks nägudest. Kirjanduslikku ajalugu leiab siin paljudest teistestki kohtadest, kus on eri keeltes ja aegadel loodud palju põnevaid teoseid.

PRIMA VISTA MÄRK

Siiski pole asi ainult ajaloos, sest praegugi toimub siin palju põnevat. Suur osa aastast olevat lausa selline, et kirjandusürituste vahel tuleb valida ja isegi hea tahtmise juures ei jõua üks inimene kõikjale. Regulaarselt toimub palju nii ülikoolis, kirjanduse majas kui ka näiteks Lutsu raamatukogus.

Arvu poolest ehk kõige rohkem toimub siin raamatuesitlusi, millest paljud on väga põnevad. Põnevaid jooni toovad sisse ka Tartu pesitsev Värske Rõhu toimetuse oma sündmustega, akadeemilised kirjandusüritused ning ka kultuurilokaalis Arhiiv alguse saanud kirjandusviktoriinid, mis annavad selgelt märku noorte huvist kirjanduse vastu.

«Oma märgi on kindlasti maha pannud igakevadine Prima Vista, mis pakub ohtralt sisukaid kirjandusüritusi,» viitab Velsker, kes ka ise on maikuu alguses Tartut haarava festivaliga seotud.

Eelmise aasta suve lõpul tehti talle ettepanek osaleda muusika- projektis, millest võiks ideaalis saada tore tava. Nimelt tahetakse noortele muusikutele rohkem tutvustada eesti luulet ja panna

nad neile tekstidele muusikat kirjutama.

Mullu sügisel valiski Velsker ansamblile Põhja Konn välja kimbu luuletusi Betti Alveri kogumikust «Tähetund», mille ilmumisest 1966. aastal täitub nüüd poolsada aastat. Mõned luuletused on juba viisistatud ning festivali ajal peaks esitlusele tulema laul tekstile «Pigilind».

«See projekt on väga põnev olnud. Muusikat olen alati hea meelega kuulanud ja muusika ning kirjanduse kokku viimine on huvitav kogemus,» jutustab Velsker. Osa kirjandusest, eriti laulev luuletüüp haakub muusikaga tihedamini, aga on ka hulk sellist luulet, mida laulda ei saagi, sest näiteks tekstikujundusega mängimine sarnaneb pigem kujutava kunsti kui muusikaga. UT

MULLU UNESCO KIRJANDUSLINNA TIITLI SAANUD TARTU PAKUB VELSKRI MEELEST PALJUDELE NOORTELE VILJAKAT KULTUURIPINNAST.

õppima tulekut ja kui tema kodus ringi vaatama juhtuda, leiab riiulitelt eelkõige just luuleraamatuid.

«Võib-olla mängib siin kaasa see, et luule tegeleb sõnaga kuidagi vahetumalt kui proosa. Ikka on ju huvitav, kuidas mingi sõna kirjanduses käitub! Proosa puhul hakkab mängima ka kontekst ja loo ülesehitus, aga luule puhul tuleb see kuidagi eredamalt

kasvanud tõlkekirjanduse hulk tähendab kokkuvõttes, et raamatuid, mille vahel valida, on järjest rohkem. Suurem valik tähendab, et samu autoreid loetakse vähem, paratamatult puudutab see ka eesti autoreid, kes seetõttu vähemate lugejateni jõuavad.

Tõlkekirjanduse tõttu on aeg-ajalt tekkinud ka kartusi eesti keele muutumise osas, aga nende-

FOTO: DARREN BAKER

Parem ajakasutus aitab keskenduda põhitegevustele

ALMA MATER

Viimastel aastatel on Tartu ülikooli töötajate keskmine kogupalk jõudsalt tõusnud. Osalt on see seotud ka töötajate väheneva arvuga, mis omakorda viitab vähemalt osaliselt dubleerimise vähenemisele ja mõistlikumale ajakasutusele.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Kui veel 2012. aastal oli ülikooli töötajate keskmine kogupalk 1147 eurot kuus, siis 2015. aasta lõpuks tõusis see 1405 euroni kuus. Nelja viimast aastat vaadeldes on keskmine palga tõus olnud keskmiselt 6,6% aastas.

2014. aastal kasvas ülikooli töötajate keskmine kogupalk 7,9% ja 2015. aastal 8,3%. See tõus oli suurem kui Eestis tervikuna (riigi keskmine palk tõusis

2014. aastal 5,9% ja 2015. aastal 6,0% – toim.).

Personaliosakonna juhataja Kristi Tenno sõnul on oluline roll ülikooli keskmise palga tõusus olnud ülikooli palgaastmete miinimumkuupalgamäärade tõstmisel. 2014. ja 2015. aastal on kõigi palgaastmete miinimummäärased tõstetud vähemalt 10% aastas.

«2014. aastal toimunud palgaastmete miinimummäärade tõus mõjutas umbes kolmandiku ülikooli töötajate palka, 2015. aastal ligikaudu poolte õppejõudude ning umbes kolmandiku teadustöötajate ja mitteakadeemiliste töötajate palka,» viitas Tenno.

PALGAD TÕUSEVAD

Kõige kiiremini tõusis mullu mitteakadeemiliste töötajate keskmine kogupalk (10,2%), järgnes õppejõudude (6,5%) ja teadustöötajate palk (6,4%).

Akadeemiliste ametikohtade lõikes tõusis keskmine kogupalk enim assistentidel ja õpetajatel (12%), nooremteaduritel (9,4%) ja lektoritel (9,7%). Teiste keskmise kogupalga kasv jäi 5–7% piirimaile, vaid professoritel oli see ainult 1,5%.

Mitteakadeemiliste töötajate palgatõusu mõjutas lisaks palgaastmete miinimummäärade tõstmisele ka riikliku miinimumkuupalgamäära tõstmine 2015. aasta alguses, mille tulemusel kasvas ülikoolis esimese ja kolmanda palgaastme töötajate keskmine palk 11,5%.

Ülikoolis kehtib alates 2014. aasta 1. jaanuarist 12-astmeline

palgaastmestik (varasemalt oli sellel 10 astet). Iga astme kohta kehtivad palkade alammäärad, täpsed palganumbrid otsustatakse igas üksuses kohapeal.

Kuigi palgatõusu üle otsustavad töötajate otsesed ülemused, saab selles kaasa rääkida ka ülikooli juhtkond. Üks väheseid sekumisi, mida näiteks rektor teha saab, on mõjutada keskmist palka palgaastmete miinimummäärased suurendades. Miinimummäärased on Tartu ülikoolis regulaarselt tõstetud.

Näiteks on rektor dekaanidega tulemuskokkuleppeid tehes eesmärgistanud valdkondade akadeemiliste töötajate palku tõsta 10%. Dekaanid peavad palgafondide suurendamiseks kas tulusid suurendama või kulusid vähendama.

Kulude vähendamiseks tuleb üle vaadata taristu- ja palgakulud. Kuigi palju räägitakse ruumikuludest ja kallist energiast, siis suurimat mõju struktuuriüksuse kulule avaldab siiski inimeste arv. Kõikide ruumikulude osakaal kogukuludest oli möödunud aastal vaid 5,1%.

Hea näite saab siinkohal tuua humanitaarteaduste ja kunstide valdkonnast, kus maailma keelte ja kultuuride kolledži loomine võimaldab varasemast väiksemal pinnal ja vähemate inimestega sama töö ära teha.

VÄHEM TÖÖTAJAJD

Kantsler Andres Liinati sõnul annab just töötajate arvu vähendamine hea võimaluse tõsta inimeste >>

» palku. Töötajate ja üliõpilaste arvu vähenemise tõttu on ülikoolis paranenud rahastus nii ühe üliõpilase kui ka ühe töötaja kohta.

Töötajaid värvatakse enamasti nn rohujuure tasemel, nii et rektoraadi liikmetel ei pruugi olla jooksvalt täpset ülevaadet töötajate arvu muutumisest ja nende põhjustest.

Väiksem töötajate arv toob

SEL AASTAL JÕUSTUNUD STRUKTUURI-MUUDATUSED POLE EI ÜLIKOOI TÖÖTAJATE ARVULE EGA KESKMISELE PALGALE VEEL MÄRGATAVAT MÕJU AVALDANUD.

kantsleri hinnangul kaasa ka muud positiivset kui võimalik palgatõus. Näiteks usub ta, et nii saab ülikool paremini oma tugevustele keskenduda.

«Ülikooli põhitegevused on õppe- ja teadustöö, aga meil on ka palju toetavaid tegevusi. Küsimus on, kui palju toetavad need tegevused põhitegevusi. Peame jälgima, et meie kulud ei kasvaks toetavates tegevustes kiiremini kui põhitegevuse valdkondades,» rääkis ta.

Ülikoolis õppides ja töötades on oluline ka võimalus tegeleda eri sorti hobidega, olgu selleks sport, muusika või muud huvitegevused.

«Loomulikult on ülikooli roll aidata, aga see ei tohi tulla põhitöö arvelt. Peab oskama aega paremini kasutada ja keskenduma põhitegevusele.»

Kindlasti aitavad sellele kaasa täpsemad fookused ülikoolis, ehk strateegiliste valikute tegemine.

Sel aastal jõustunud struktuuri-muudatused pole ei ülikooli töötajate arvule ega keskmisele palgale veel märgatavat mõju avaldanud. 2016. aasta nelja kuuga on ameti-

kohtade arv TÜ-s vähenenud siiski vaid paari protsendi võrra ning keskmine põhipalk on suurenenud veidi enam kui pool protsenti.

«2016. aastal tõsteti riikliku miinimumpalga tõusu tõttu ainult esimese palgaastme miinimummäära. Kuna struktuurimuudatused olid varasemalt teada ja uue aasta eelarvet kavandatakse oktoobris, oli juhtidel juba varem

aega töökorraldust planeerida ja vajalikke muudatusi teha,» arvas Kristi Tenno.

PROJEKTIDE MÕJU

Mullu vähenes täiskoormusele taandatud ametikohtade arv (FTE) Tartu ülikoolis 7,1% võrra. Tenno sõnul jäi ametikohti mõnevõrra vähemaks ka kahel eelneval aastal, varem ametikohtade arv ülikoolis aga hoopis suurenes.

«2006. aastal hakkas ülikoolis teadustöötajate ja teaduskondade mitteamakadeemiliste töötajate arv kasvama. See oli tingitud eelkõige ülikoolivälisest rahastust kaasavate projektide arvu ning mahtude suurenemisest. Ilmselt saab ametikohtade arvu vähenemist 2015. aastal osaliselt seostada ka struktuuritoetuste jt ülikooliväliselt rahastatud projektide lõppemisega,» rääkis Tenno.

Samas on algamas uus struktuuritoetuste ja raamprogrammi periood ning uutele projektidele rahastust saades hakkab projektides töötavate inimeste arv tõenäoliselt taas kasvama.

Andres Liinat tõdes, et sõltu-

vus Euroopa tõukefondidest on tõsine risk, mida on ka erinevad analüüsid välja toonud. Kiire töötajate arvu kasvu taga on tihti suures osas just projektide vajadustest tulenevalt mitteamakadeemiliste töökohtade loomine.

«Lisaks sellele, et projekti-põhisus on sõltuvust tekitav, on see ka äärmiselt kulukas – osa rahast tuleb ikkagi asutusel endal kanda. See ei ole ainult TÜ, vaid kogu Eesti majanduse probleem tervikuna,» ütles kantsler.

Projektidega kaasneb tihti ka osakoormusega töökohtade hulga suurenemine. Kuigi mõnel puhul võib see olla mõistlik, muutub töökorraldus palju keerulisemaks. Kui ühe täiskohaga töötaja jaoks tuleb eraldada üks töökoht ja otsesuhtlus on lihtne, siis näiteks viie 0,2-koormusega inimese tööd korraldada ja neile ruumid leida on kordades keerulisem ja aeganõudvam ülesanne.

Omaette küsimus, mis projektipõhisusega koos tekib, on ka see, mis saab siis, kui 2020. aastal väheneb Euroopa tõukefondide osakaal märgatavalt. See ei puuduta ainult töötajate arvu ja tasustamist, vaid ka tegevusi ja teenuseid, mida ühisonnale pakutakse.

Liinat loodab, et töötajate arvu langus mitmel viimasel aastal pole seotud ainult projektide lõppemisega, vaid tähendab vähemalt osaliselt ka seda, et ülikoolis tehakse tõhusamat tööd.

«Paraku ei oska me praegu öelda, kui suurt mõju töötajate arvule avaldab rahastatud projektide hulk ja kui suur on tõhususe mõju. Ma usun, et ka õppekavade reform ning sellega seotud dubleerimise vähendamine peab vähemalt mingil määral avaldama töötajate arvule mõju.» UT

FOTO: ANDRES TENNO

Töötajad järgivad ülikooli põhiväärtusi neid teadvustamata

ALMA MATER

Doktorantide korraldatud uuringutest selgub, et kuigi ülikooli teadustöötajad ei teadvusta Tartu ülikooli arengukavva kirjapandud väärtusi, järgitakse ja tähtsustatakse neid siiski.

MERILYN SÄDE,
MERILYN MERISALU
ajakiri@ut.ee

Tartu ülikooli doktorandid ja magistrandid on juhtimise aines korraldanud viimased viis aastat uurinuid, saamaks teada, missugused on ülikooli töötajate väärtused. Sel aastal korraldasid neli rühma neli uuringut, mille ühine ees-

märk oli kaardistada TÜ väärtused teadustöötajate hulgas. Iga rühm valis vabalt kaks valdkonda ja uuring kestis kaks nädalat.

Uuringute põhjal võib öelda, et kõik töötajad peavad arengukavas olevaid väärtusi olulisteks, kuid sealsamas on nende puhul eri probleeme. Küsitletud töid ühele töörühmale välja järgmised probleemid: teadusraha piiratus, teaduse liigne bürokraatiseerimine, suhtluse vähesus,

mis takistab koostööd, inimeste ühiskondliku panuse vähenemine ja vähene inimkesksus. Väärtustest peeti kõige tähtsamaks teaduspõhisust, akadeemilist vabadust ja avatust.

Majandusteaduse doktorant ja üks uuringu korraldaja, Kristian Pentus ütles, et kõike uuringutest kumas läbi, et kõiki põhiväärtusi järgitakse vähemalt mingis osas. See tähendab, et inimeste isiklikud »

» väärtused jaotuvad selgelt ülikooli põhiväärtuste alla. «Inimeste mõtteviis on õige ja väärtused haakuvad ülikooliga, kuid siin on risk, et mingil hetkel võivad inimeste isiklikud väärtused ülikooli väärtustest lahku minna. Praegu sellist olukorda ei ole,» ütles Pentus.

VÄÄRTUSTE RAKENDAMINE TÖÖS

Ülikooli põhiväärtusi ei pruugi teadvustada, sest uuringus osalejad ei osanud neid kõiki täpselt nimetada. «Samas, kui inimestele neid näidata, siis paljud ütlevad, et need on nii lihtsad ja igapäevased, et nad ei mõtlegi sellele. Aga teadvustamine on mingil määral probleem,» rääkis Pentus.

Etnoloogia doktorandi Keiu Telve sõnul on positiivne, et inimesed on nõus väärtustega, mis on arengukavas kirjas. «Minu arvates on see hea koht järgmiseks sammuks ehk kuidas neid veel paremini järgida ja

POSITIIVSENA PAISTIS SILMA, ET KUI KÜSITI, MIS ON NENDE TEADUSTÖÖGA SEOTUD VÄÄRTUSED, SIIS EI PIDANUD NAD KAUA MÕTLEMA.

igapäevases töös rakendada.» Avatuse ja teaduspõhisuse kohta ütlesid uuringus osalenud, et näiteks rahvusvahelises koostöös nähakse suurt võimalusterohkust. «Õeldi, et ka välistudengeid võiks siia rohkem tulla, kuid paljud osakonnad ei ole valmis võtma sellisel määral välistudengeid vastu ja mõnikord jäädakse natuke üksi,» lisas Telve.

Haridusteaduse doktorant Mirjam Burget ütles samuti, et ka nende rühma uuringust tuli

üksijäämine selgelt välja. «Esile tõsteti suhtluspuudus, ja see, et oma murede ja probleemidega jäädakse tihti üksi.»

Keiu Telve lisas, et teadustöö tegemisel viidati rahastusele, mis piirab. «On paratamatult, et uurida saab seda, millele on rahastus. Rahastust saada on aga võrdlemisi keeruline. Uuringust selgus näiteks, et mõnel osakonnal ei ole professoreid ja sel juhul ei kvalifitseeruta ka granti taotlema,» rääkis Telve. Ta lisas, et on väga suur probleem, kui on olemas struktuuriüksus, millel ei ole juhti.

Kui vaadata uuringutulemusi valdkondade kaupa, ütles Mirjam Burget, et näiteks sotsiaalteaduste valdkonnas väärtustatakse väga koostööd ja otsitakse selleks ka võimalusi.

«Sotsiaalteaduste valdkonnas peeti ausust väga oluliseks just seetõttu, et nende tulemuste ja andmetega on suurem võimalus manipuleerida, aga näiteks loodus- ja täppisteaduste valdkon-

nas arvati, et neil ei ole sellega probleeme,» lisas Burget.

Keiu Telve ütles, et majandusteaduskonnas tuli väga tugevalt esile vastutus ühiskonna ees. «Oli näha, et teadlased on suunatud ühiskonnale ja nad näevad end kui asjatundjaid, kes vastutavad. Nähakse oma vajalikkust ja seda, et oluline on osaleda ka väljaspool ülikooli,» kirjeldas Telve.

Samuti paistis positiivsena silma, et kui inimestelt küsi-

ti, mis on nende teadustööga seotud väärtused, siis ei pidanud enamik inimesi kaua mõtlema. «Nad vastasid kohe, mis väärtused neil on seoses teadustööga. See näitab, et ülikooli töötajatel on enda jaoks olulised väärtused kusagil ajusopis kogu aeg olemas,» lisas Kristian Pentus.

Keiu Telve sõnul olid inimesed oma sõnades üsna üksmeelsed selle puhul, missugused väärtused peaksid ülikoolis olema. «Kui minna samm edasi ja uurida, et millised neist väärtustest on iga päev kasutusel, siis tekivad probleemid.» Näiteks on ülikooli põhiväärtustena kirjas avatus ja koostöö, kuid sealsamas eeldatakse, et viimasega tegeletakse vabast ajast.

ÜKSKÕIKSUS UURINGU SUHTES

«Kui töökoormused on suured, siis tekib küsimus, kelle jaoks ma teen koostööd? Sõidan näiteks Tallinnasse, istun komisjonis ja kaotan ühe päeva teadustööst ja kui see on tegelikult väärtus, mida ei väärtustata, siis tekib siin vastuolu,» rääkis Telve.

Kuna uuringut on viis aastat korraldatud, siis kattusid paljud vastajad ja seetõttu ei olnud paljud neist ka huvitatud uuringus osalemisest. «Suur osa teadis, et nad on eelnevatel aastatel juba vastanud ja et nende arvamus on kusagil kirjas, seega oli raskusi valimi kokkusaamisega,» sõnas haridusteaduse instituudi doktorant Mirjam Burget.

Samas oli ka neid valdkondi ja instituute, kus oli väga positiivne meelestatus uuringus osaleda. Etnoloogia doktorant Keiu Telve ütles, et nende rühm uuris maailma keelte ja kultuuride

kolledžit ja seal oldi igati valmis küsimustele vastama. «Oli näha, et nad ei olnud uuringuga varasematel aastatel n-ö ära koormatud. Majandusteaduskonnast oli näiteks palju keerulisem vastajaid leida,» ütles Telve.

Majandusteaduskonna dok-

ÜKS RÜHM JÄRELDAS, ET PÕHIVÄÄRTUSI EI TÄHTSUSTATA PIISAVALT JA NEED ON VAID FORMAALSELT ARENGUKAVAS KIRJAS.

torant Kristian Pentus lisas, et majandusteaduskonnast vastati mitmeid kordi, et nad on juba varem uuringus osalenud või ei paku see huvi. «Töötajad ei näinud selle uuringu väärtust,» sõnas Pentus. Keiu Telve arvates on see väga kõnekas, et teadustöötajate väärtuste uuringut ei peeta väärtuslikuks. «Üks rühm analüüsis väga põhjalikult seda,

kuidas tegelikult ikkagi kõik inimesed suhtusid väga ükskõikseltsellesse uuringusse, kuigi väärtuste teema peaks puudutama kõiki ülikoolis olevaid inimesi.»

Paljudele e-kirjadele ja kõnedele jäeti vastamata, kuigi doktorandid palusid ka sellest

märku anda, kui ei soovita uuringus osaleda. Keiu Telve rühm saatis 30 e-kirja, millest vastus saadi umbes viiele. Kirjad saadeti informantidele isiklikult. «Rühm, kes analüüsis seda, miks inimesed ei vasta ja kuidas väärtuste teemasse suhtutakse, jõudis järeldusele, et selline käitumine peegeldab väärtuste olulisuse hindamist ülikoolis.

Neid väärtusi ei tähtsustata piisavalt ja need on formaalselt arengukavas kirjas ja jäävadki sinna,» ütles Telve.

Kristian Pentuse arvates peaks ülikooli põhiväärtustest rohkem rääkima, kuigi ka ainuüksi rääkimine ei pruugi olukorda parandada. «See võiks ka välja paista, et neid kindlaid väärtusi väärtustatakse. Võiks esile tõsta neid inimesi, kes peavad neid rohkem au sees näiteks teadustöö edendamisel jne,» ütles Pentus.

Pentuse arvates on oluline ka see, et kui inimestelt küsiti, mis on teadustööga seotud väärtused, ei vastanud peaaegu mitte keegi viie erineva väärtusega. «Neid väärtusi oli üks kuni kolm. Siin on mõtlemissainet, kas väärtuste mitteteadvustamine võib olla seotud nende liigse arvuga,» mõtiskles Pentus.

ÜLIKOOI PÕHIVÄÄRTUSED

Ülikooli teadustöötajad töid välja väärtused oma töös, mis sobitusid ülikooli põhiväärtuste alla järgnevalt.

VASTUTUS OMA TÖÖ EES

Vastutus ühiskonna ees
Põhimõttekindlus
Pühendumus
Lubadustest kinni pidamine
Eesmärgipõhine käitumine
Töökus

AKADEEMILINE VABADUS, AUTONOOMIA

Akadeemiline vabadus
Akadeemiline sidusus

AVATUS UUTELE IDEEDELE

Avatus, uudsus
Loovus

ERINEVATEL TASEMETEL KOOSTÖÖ

Koostöö, kollektiivsus
Empaatia, sõbralikkus, hea läbisaamine teistega
Tolerantsus
Austus teiste suhtes

TEADUSPÕHISUS JA PROFESSIONAALSUS

Töö kvaliteedi hoidmine, professionaalsus
Teaduspõhisus
Eetilisus, ausus

INIMKESKSUS JA INDIVIDUAALSUS

Austus teiste suhtes
Eneseareng

Kirjanikud leidsid muuseumirännul oleviku ja mineviku

ALMA MATER

MERILYN SÄDE

merilyn.sade@ut.ee

Luuletaja ja tõlkija Carolina Pihelgas ning kirjanik ja teoloog Meelis Friedenthal võtsid mõlemad ette retke muuseumisse – seda päriselt kohal käies või mälestustes seigeldes.

Carolina käis eelmisel kuul kaks korda TÜ kunstimuseumis mõtteid ja inspiratsiooni kogumas. «Kuna viimasel ajal ei ole üldse olnud erinevate tööde ja tegemiste kõrvalt aega kirjutada, siis nüüd oligi hea võimalus see aeg võtta ja muuseumisse kirjutama minna.» Carolina sõnul mõjutab kirjanikku alati ruum või ümbrus, kus ta viibib, ning see võib jõuda ka tema tekstidesse.

«Esimene kord, kui ma muuseumirännu raames kunstimuseumis käisin, oli seal suur lasterühm, parasjagu oli muuseumitund. Nii leidsin ootamatul kombel vaikse ja tardunud muuseumi asemel hoopis elu täis saalid. Eks siis hakkasingi kohe

Tartu ülikooli muuseumi taasavamise ja Prima Vista festivali puhul püstitati kirjanikele põnev ülesanne: minna TÜ muuseumi erinevatesse osadesse rändama ja luua selle põhjal mõni teos.

kinni laste toredatest ja vahetutest kommentaaridest. Näiteks jõudis luuletusse fraas kahe poisi jutuaajamisest: nad vaatasid ühte kuju ja kommenteerisid lõbusalt: «Ohhoo, vaata, mida kanni,» kirjeldas Carolina muiates. Nii kirjutaski ta ühe teksti muuseumi õhustikust ja selle kontrastidest.

MÄLESTUSED

Meelis käis inspiratsiooni ja mõtteid kogumas aga hoopis mälestusteradadel. «Ma ei kirjuta kunagi eriti kiiresti. Seega ütlesingi, kui muuseumirännu ettepanek tehti, et mul on tegelikult juba

CAROLINA LEIDIS OOTAMATUL KOMBEL VAIKSE JA TARDUNUD MUUSEUMI ASEMEEL HOOPIS ELU TÄIS SAALID.

midagi olemas ja kasutaksin seda,» sõnas Meelis. Nimelt ilmub kirjanikul uus romaan «Inglite keel», milles on olukordi, mis on saanud ainest isiklikest mälestustest muuseumi kohta.

Meelise ülikooliajal toimusid kunstimuseumis loengud. Näiteks mäletab ta hästi seda, kuidas

Immanuel Kanti surimask oli üleval kapi otsas ja selles ruumis toimusid neil klassikaliste filoloogide Vergiliuse-seminarid.

«Kui midagi kirjutada, siis mina olen püüdnud mõelda sellele, millised on minu kokkupuuted nende kohtadega, näiteks tähetorni või toomkirikuga. Samuti on need kohad mulle olulised ka sellise 19. sajandi taasutatud ülikooliga seoses ja selle pinnalt olen ma ka kirjutanud. Muuseumid on ju muusadele pühendatud kohad.»

Oma romaanis on Meelis kasutanud näiteks üht mälestust toomkirikust. «Praegu on see torn tehtud selliseks, et on ohutu üles ronida. Aga 1990. aastatel oli see raudkese kinni ja kui seda ust kõvasti nügida, siis läks see lahti. Nii saigi sinna torni ebaseaduslikult mindud.» Üleval

tornis olid raudtalad, millelt olid lauad pealt ära võetud, et keegi ei saaks üles ronida. «Aga kui seal raudtalade peal kuidagi kõõluda, siis sai sealt ikkagi mööda torni väliskülge edasi minna,» meenutas ta.

Carolina kirjutas kunstimuseumis viibides veel teiseigi

FOTO: ANDRES TENNUS

NII MEELISE KUI KA CAROLINA ARVATES ON MUUSEUMID ERILISED PAIGAD, MIS PEIDAVAD ENDAS INSPIRATSIOONI.

luuletuse. Selleks sai ta inspiratsiooni skulptuurilt «Pinnutõmbaja». «Seda teksti kirjutades püüdsin end mõelda skulptuuri loomise juurde, luua kujutluspilt sellest, kuidas skulptor otsib seda õiget vormi – nii nagu kirjanik otsib sõnu,» kirjeldas Carolina. Luuletaja kirjutas mõlemad tekstid valmis kunstimuseumis ja toimetab neid hiljem kodus. «Ilmselt jõuan ühe korra veel muuseumis käia ja loodetavasti tuleb üks luuletus veel. Muuseum on iseenesest hea ja vaikne koht, kus kirjutada,» ütles Carolina.

Nii Carolina kui ka Meelis jagavad tunnet, et muuseumid, aga näiteks ka raamatukogud, on erilised ja loometööks sobivad paigad. «Muuseum on ühest küljest koht millegi sees, aga sealsamas on see väljastpoolt oma olemuselt eriline, nagu näiteks tähetorn, mis hakkab juba eemalt silma. Toomkirikuga on täpselt samamoodi – see loob juba eelne-

valt mingisuguse pildi,» ütles Meelis.

Kui Carolina töötab iga päev Kirjanike majas, siis Meelis veedab suurem osa oma päevast raamatukogus.

«Töole tulles kõnnin Toome mäelt läbi ja ka tähetorni juurest mööda. Tähetorni ja selle muuseumiga seostub, et kunagi 1990. aastatel, kui ei olnud veel praegust vaskkatust, siis oli võimalik teatud hetkedel sinna üles minna. Seal katusel oli väga tore istuda, inimesed jõid õlut ja vaatasid alla linna peale,» kirjeldas Meelis.

PÕNEV ÜLESANNE

Mõlema kirjaniku arvates on seesugune kirjanike muuseumiränd üsna huvitavalt püstitatud ülesanne. «Kui minna kusagile mujale kirjutama, siis see aitab rutiinist välja murda. Enamasti töötan kodus või kontoris, väga harva lähen kuskile spetsiaalselt kirjutama, kuigi näiteks reisides

on märkimik ikkagi alati kaasas,» ütles Carolina.

Muuseumid on kirjanike arvates ka head inspiratsioonialikad, kus on alati midagi avastada. «Ikka võib juhtuda, et leiad juhuslikult mõne kunstiteose, mis hakkab sinuga kõnelema. Muuseumid on ka paigana sageli huvitavad ja meelde jäävad kohad,» ütles Carolina.

Meelise arvates mängib väga olulist rolli ka muuseumi väline pool. «Näiteks kui ERM-i ehitamisele pööratakse palju tähelepanu ja püütakse luua arhitektuurilist imet, siis see töötabki sellisel moel. Kui hakata sinna minema, siis ta juba valmistab millekski justkui ette. Nende vanade muuseumitega on samamoodi,» sõnas Meelis.

Muuseumirännul osalesid peale Meelis Friedenthali ja Carolina Pihelgase ka Kristiina Ehin ja Jüri Kolk. Muuseumitest inspireeritud teosed kanti ette 4. mail TÜ muuseumis. UT

Õppeosakonna uut juhti ootab ees põnev töö

INTERVJUU

1. mail alustas õppeosakonna uue juhatajana tööd seni matemaatika ja statistika instituudis programmijuhi ja lektorina ning teadus- ja arendusosakonnas teadustalituse juhatajana töötanud Kristel Mikkor.

MERILYN MERISALU

merilyn.merisalu@ut.ee

Kuidas teie varasem töökogemus aitab uues ametis toime tulla?

Uue inimesena võtab arusaamine, kui suur asutus ülikool on, natuke aega. Läksin teadus- ja arendusosakonda tööle 2006. aastal, nii et võin nüüd enam-vähem kindlalt öelda, et tean, kuidas ülikoolis asjad käivad.

Hea on seegi, et olen töötanud ka akadeemilise poole peal ja tean, kuidas asju sealtpoolt vaadata. Loodetavasti tähendab see seda, et ma ei ole «peast ametnik», kel pole õrna aimugi, kuidas asjad praktikas käivad.

Ka matemaatika pool on siiani kasuks tulnud. Matemaatika õppimine ei tähenda ju ainult iga päev integraalide arvutamist, vaid see annab põhimõttelise ülesannete lahendamise oskuse. Ja peaaegu igas töös tuleb erinevaid ülesandeid lahendada.

Alustasite mai alguses täiskohaga õppeosakonna juhatajana. Kas see tähendab, et kõik senine töö jääb nüüdsest kõrvale?

Jah, ametlikult lõppesid aprilli seisuga muud tööd ära. Tudengite õpetamine on aga kindlasti üks paremaid ja huvitavamaid töid, mida ma teinud olen, nii et hea meelega jätkaksin seda mingis mahus. Praegu ei oska ma aga veel öelda, kas ja kui palju selleks võimalust oleks – kõik sõltub sellest, kui palju on uues ametis aega.

Mis ootused-lootused teil uuele tööle on?

Ma ei ole veel täpselt plaanima hakanud, mida kõike nüüd tegema saab hakata. Ootan ainult, et töö oleks huvitav. Ja olen kuulnud, et väljakutseid peaks selles ametis jätkuma.

Millised õppega seotud teemad Tartu ülikoolis lähiajal kõige pakilisemad tunduvad?

See sõltub otseselt õppeprorektori seatavatest ees-

märkidest. Lähiajal on suuremad teemad kindlasti tudengite tagasisidesüsteem, mille arendamisega hakatakse tegelema, ning ka õppeinfosüsteemi arendamine, mis oli ka ülikooli ASTRA programmi eeltaotluses. Tõenäoliselt puudutab õppeosakonda ka doktoriõpe, millega tuleb põhjalikumalt tegelema hakata.

Kui palju olete ise üliõpilaste tagasisidega kokku puutunud?

Matemaatika ja statistika instituudis oli struktuuriüksuse tagasiside aruande koostamine programmijuhi ülesanne. Selle käigus sai üle vaadatud kõigi instituudis õpetatavate ainete tagasiside ÖIS-is, nii hindeline pool kui ka märkused. Kuna lisaks aruande koostamisele korraldasin õppetööd, sai tagasiside põhjal nii mitmeidki vajalikke muudatusi tehtud.

Kui palju instituudi tudengid oma tagasisides sõnalist osa kasutasid?

Oli näha, et kui neile on >>

KRISTEL ON VASTU VÕTNUD KA TEISTSUGUSEID VÄLJAKUTSEID. NÄITEKS INTERVJUEERIS TA VEEBRUARIKUUS TOIMUNUD KARJÄÄRIKOHVIKUS CAMBRIDGE'I ÜLIKOOI LABORI JUHATAJAT LEOPOLD PARTSI.

» tagasiside andmisest põhjalikumalt räägitud ja nad teavad täpsemalt, keda, mida ja miks nad hindavad, siis on ka tagasiside sõnaline osa põhjalikum. Matemaatika ainetele küsitakse juba mitu viimast aastat ka semestri keskel sõnalist tagasisidet.

Mida see juurde annab?

Kui tagasisidet kursuse kestel küsida, siis saab selle pealt teha n-ö jooksvalt otsuseid, kuidas õppetööd paremaks muuta. Muidu annavad üliõpilased tagasisidet, mille kasutamine neid endid enam ei mõjuta – nende jaoks on rong juba läinud.

Enamasti annab see ka õppejõududele võimaluse tudengitele tagasisidet anda. Saab kohe midagi muuta või siis näidata, et kui näiteks osad kurdavad, et kõik liigub liiga aeglaselt, siis teiste jaoks käivad asjad liiga kiiresti. Õppejõud peab mõlema poolega arvestama ja võib-olla seepärast töö tempos midagi ei muudeta. Ma arvan, et nii kasvab ka üliõpilaste teadlikkus, kuidas ja

millist tagasisidet anda, et sellest kasu oleks.

Millisest tagasisidest siis on kasu?

Näiteks kui kirjutada «Praktika on täiesti mõttetu», ei ole selle teadmisega midagi peale hakata. Aga kui selgitada üksikasjalikumalt, mida selle all mõeldakse, saab midagi teha. Selged ettepanekud ja probleemid, millele tudengid viitavad, on kasulik tagasiside.

Kõige keerulisem on muidugi

PUHTALT NEGATIIVNE KRIITIKA VÕIB OLLA PIISAV KÜLL AURU VÄLJALASKMISEKS, AGA ÕPETÖÖ KORRALDUS SELLEST PAREMAKS EI MUUTU.

see, kuidas küsida õigeid küsimusi. Kui tead täpselt, mida küsida, saad asjalikumaid vastuseid. Õppejõud peaks tagasisidest kindlasti teada saama seda, mis on hästi – millega ta jätkama peaks ja mida edasi arendada võiks. Puhalt negatiivne kriitika võib olla piisav küll auru väljalaskmiseks,

aga õppetöö korraldus sellest paremaks ei muutu.

Mida siis üldise tagasisidesüsteemi puhul muuta võiks?

Praegu ei ole ma selle peale veel väga sügavalt mõelda jõudnud. Kuidagi tuleks tekitada olukord, et tagasiside andjate hulk oleks võimalikult suur ja et rohkem inimesi annaks ka sisukat sõnalist tagasisidet. Praegu ei ole kommentaaride kirjutamine kohustuslik, ja matemaatikuna tean, et ainult hulkarv ei näita midagi. Kui numbrilise tagasiside taga ei ole sõnalisi põhjendusi, ei ole vahel selle keskmise hindega kahjuks midagi peale hakata. Ma loodan, et seda süsteemi saab kuidagi paremaks muuta.

Aga kas tudengite tagasisidet on ikka üldse vaja?

Jah, kindlasti! Ma arvan, et üldse ilma selleta ei saa õpetada. Olla õppejõud stiilis, et lähen auditooriumisse, loen loengu ära ja pole minu asi, mida keegi kuulas või arvas – see ei toimi tänapäeval mitte kuidagi. Sajandeid tagasi, kui kõigil raamatuid polnud, oligi loeng ette lugemise vorm, aga praegusel ajal enam nii ei saa.

Kui palju see ÕIS-i arendamisplaanidega seostub?

Natuke ikka, aga õppeinfosüsteemi arendus on ikkagi väga suur ja pikaajaline arendusprojekt, kus on lisaks tagasiside kogumisele veel palju muud. ÕIS on ilmselt kõige suurem süsteem, mis meil ülikoolis üldse kasutusel

on, peaaegu terve ülikool on seal sees, vähemalt akadeemiline pool.

Arendustöö on minu teada praegu kavandamisjärgus – osaliselt on see seotud ASTRA programmi taotlusega ning see eeldab koostööd teiste ülikoolide ja ministeeriumiga. Praegu on raske öelda, kes ja kuidas seda meie ülikoolis hakkavad ellu viima. Tegu pole ju lihtsalt vanale süsteemile uue välimuse andmisega, vaid ikkagi uue süsteemi arendamine hoopis teistel põhimõtetel.

Mainisite kolmanda suure teema doktoriõpet. Kas oskate juba praegu öelda, mis võiksid selle puhul olla suuremad mured Tartu ülikoolis?

Kõige rohkem räägitakse viimasel ajal lõpetamise tõhususest. Pikalt vaieldakse sellegi üle, kas doktoriõpe on rohkem õpe ja peaks olema korraldatud nagu esimese ja teise taseme õppetöö, või on ta oma olemuselt pigem ikkagi teadustöö. Praeguse korralduse järgi peaks see olema umbes ¾ ulatuses ikkagi teadustöö. Need küsimused saavad ilmselt olema doktoriõppe arendamise päevakorras. Aga minu teada ei ole praegu veel väga kindlalt paika pandud, mida ja kuidas teha.

Mõned kuud tagasi käis senatist läbi, et doktoriõppe lõpetamise tõhususe peaks tõstma 50% peale, praegu on see veidi üle 20%. Mulle tuli esimesena pähe, et plaan on hea, aga kuidas seda saavutada. Kas õppeosakonnal on selleks mingid võimalused?

Jah, plaan on muidugi hea! Aga kuidas seda kohe teha – ma ei oska öelda. Kõigepealt tuleks aru saada, mis on põhjused, miks see praegu 50% lähedal ei ole. Ma ei

ole kursis, kui palju seda praeguseks analüüsitud on, aga kindlasti peaks valdkondades selles osas mingi põhjalikum arutelu toimuma. Alles siis saame mõtlema hakata, mida saaks ülikoolis teha, et seda tõhusamaks muuta.

Üks suuri õppega seotud teemasid, millest viimastel aastatel järjest rohkem on rääkima hakatud, on heade tavade koostamine.

Tõsi. Olen ise jõudnud lugeda õpetamise hea tava kavandit – see peaks olema peaaegu valmis. Ka

ÕPPEINFOSÜSTEEMI ARENDUS ON VÄGA SUUR JA PIKAAJALINE PROJEKT, MIS EELDAB KOOSTÖÖD KA TEISTE ÜLIKOOIIDE NING HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMIGA.

õppimise hea tava, mida üliõpilasesindus ette valmistab, peaks olema enam-vähem lõppjärgus. Neid valdkondi, kus heade tavade koostamist plaanitakse, on aga rohkemgi. Minu teada peaks neist kõigist kokku saama akadeemiliste heade tavade kogumik.

Kuidas tundub, kas need head tavad on midagi, mida õppeosakond oma töös kasutada saaks?

Akadeemilised head tavad peaksid haakuma nõuetega akadeemilistele ametikohtadele – ehk siis mängima rolli näiteks kandideerimisel ja atesteerimisel. Praegu on töös ka digitaalse CV-keskkonna loomine, mis samuti võib hakata kasutama põhimõtteid, mis heades tavades kirjas. Kuna osa teabest tuleb ÕIS-i kaudu, puudutab see ka meie osakonda ehk rohkem. Nii ehk naa tuleb kõigepealt vaadata, kuidas nende heade tavade rakendamine toimima hakkab.

Kuivõrd oskate praegu õppeosakonda puudutavast töökorraldusest rääkida? Kas seal on tulemas mingeid muutusi?

Paari esimese kuuga kindlasti mingit revolutsiooni ei toimu. Kõigepealt pean tundma õppima praegust töökorraldust ja siis saab aru, kas ja kui, siis kuidas seda ümber korraldama peaks. Meid mõjutavad ju eelkõige ülevalt poolt tulevad otsused.

Üks asi, mida rektoraaat otsustas, on näiteks nõustamiskeskuse loomine õppeosakonna koosseisus. Teenused, mida üliõpilastele

pakutakse, koondatakse ühte kohta kokku, olgu need siis õppekorralduslikud, karjääriteemalised või psühholoogilised küsimused. Näiteks karjäärinõustamine on praegu teadus- ja arendusosakonna all, aga tuleb üle meie osakonda.

Aprillis tõusis taas päevakorrale ka elukestva õppe keskuse toomine õppeosakonna alla. Kas selle kohta on praeguseks rohkem teavet?

Kui selle kohta mingi ametlik otsus tuleb, siis tuleb teha töökorralduslikke muudatusi. Praegu ei saa selle kohta aga veel midagi kindlat öelda.

Praegu on teada mõned suuremad arendusülesanded, millega tegeleda, aga ülejäänud on n-ö jooksev töö, nagu tugiüksustel ikka. Meilt oodatakse õppeküsimustes nii palju toetust kui võimalik ja nii vähe segamist kui võimalik. UT

MILLINE TUDENG SINA OLED?

Ülikool on täis kõikvõimalikke inimtüpe, kes näevad elu erinevalt ja kellega tuleb tihti ka erineval kombel suhelda. Kindlasti oled vahel mõelnud, kes sa ise oled. Lahenda test ja saa see lõpuks teada!

A

Toimunud on päris pikk arutelu, sulle sobilik konsensus on leitud, aga sulle torkab viimasel hetkel välguna pähe üks huvitav argument, mis võib kõik pea peale pöörata. Mida teed?

- Tõmban argumenti kabuurist välja ja lasen konsensuse sodiks.
- Leitud konsensus on hea, saame vastavalt tegutsema hakata.

Improviseerimine on...

- ...enamasti ebavajalik risk.
- ...tihti väga hea mõte.

Sul on homseks vaja ilmtin-gimata niita ära hein, laduda punastest telliskividest korsten, teha saajale näljasele süüa ja filmida üks vahva Vine'i video, aga sul ei ole piisavalt aega. Mida teed?

- Pea plaani, sean asjad tähtsuse järjekorda, arutlen, kuidas oleks mõistlik tegutseda.

- Aega pole raisata, hakkan ruttu niitma ja süüa tegema.

Päike paistab, linnud laulavad ja sa niidad parasjagu aasal laservikatiga heina. Vikat lakkab töötamast. Mida teed?

- Teen arvutuse, kui kaua võtaks aega tavalise vikatiga niitmine versus laservikati parandamine ja laseriga niitmine.
- Toon aidast tavalise vikati ja niidan ülejäänud heina ära.

Nüüd sa oled ise lind ja laulad kusagil kõrgepingeliini peal. Sul on vaja ehitada endale pesa. Mida teed?

- Joonistan oksaga liiva sisse visandi. Arvutan välja, millised materjalid on kõige ilmastiku-kindlamad, ja siis palkan varesed, kes selle valmis ehitaksid.
- Ehitan endale pesa.

B

Sa oled jälle lind. Milline lind sa oled?

- Rahulik ja väljapeetud (enne mõtled ja alles siis laulad).
- Energiline ja jutukas (laulad palju).

Su unistuste töökohal peab...

- ... keskenduma ühele asjale ja töötama kindla meeskonnaga.
- ... palju erinevate inimestega suhtlema ja tegelema mitme asjaga korraga.

Sa oled pigem...

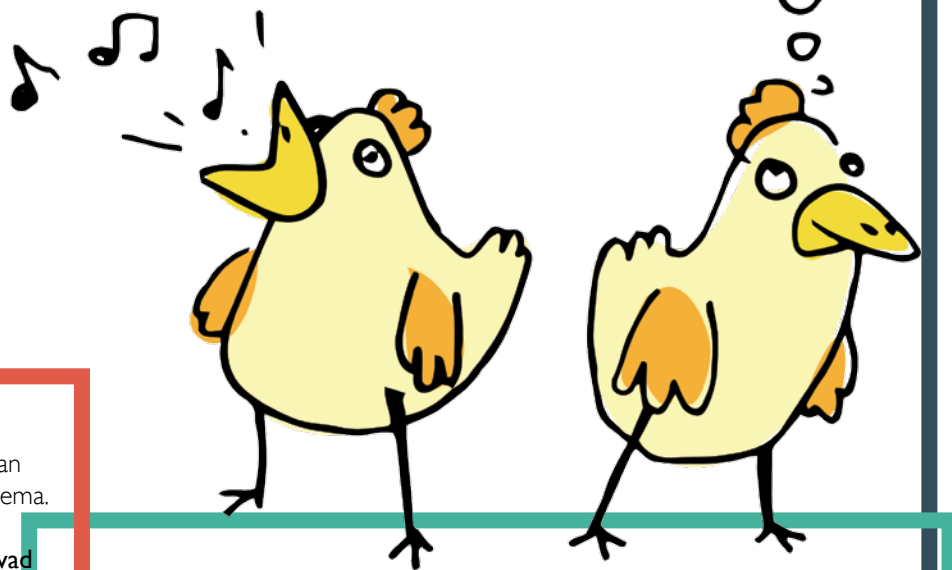
- ... tagasihoidlik. Esinemine tekitab ärevust.
- ... rahutu. Keskendumisega on probleeme.

Meeskonnas töötamine...

- ... ei pruugi olla mõistlik. Teiste peale ei saa alati loota.
- ... on parim asi maailmas. Vajadusel võtan vastutuse ka meeskonna juhtimise eest.

Milline on 20 aasta pärast elu Maal?

- Inimesed on kõik pekki keeranud.
- Areng jätkub, elu on päris hea.

KES SA OLED?

DEBATEERIJAJA

A-osas rohkem (a) vastuseid ja B-osas rohkem (b) vastuseid.

Sa oled debateerija. Sulle meeldib töde. Tõeni jõudmiseks oled valmis pikaks ja kirglikuks argumentide duelliks. Sa sobiksid hästi oma instituudi või kolledži üliõpilaskogusse. Sa ei ehmata ära, kui on vaja kuulsale professorile vastu vaielda ja tudengite arvamust jõuliselt esitada. Tänu sinule on tudengikogu seisukohad põhjalikult läbi kaalutud ja vaieldud. Samas ole ettevaatlik, sa kipud mõnikord üle mõtlema ja teinekord ainult jutustama ning tegudeni ei jõuagi.

ARHITEKT

Mõlemas osas rohkem (a) vastuseid.

Sa oled arhitekt. Sulle meeldib mõelda strateegiliselt ja loovalt ning sa suudad oma plaane ka visandada. Sa sobiksid väga hästi oma instituudi või kolledži üliõpilaskogusse. Hea strateegiline ja taktikaline mõtlemine ning tegevuste kavandamine on oskused, mis teevad iga meeskonna tugevamaks. Samas pea meeles, et heast plaanist ja strateegiast on kasu ainult siis, kui see ka hästi ellu viia.

EESTKÕNELEJAJA

Mõlemas osas rohkem (b) vastuseid.

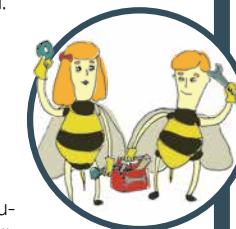
Sulle meeldib suhelda ja olla eestkõneleja. Sulle meeldib töötada meeskonnas ja sa ei karda võtta vastutust. Sa sobiksid väga hästi oma instituudi või kolledži üliõpilaskogusse. Üliõpilaskogu – nagu iga teinegi meeskond – vajab juhti ning sinus on kokku saanud mitu olulist iseloomuomadust: julgus, hea suhtlemisoskus, sihikindlus ja tegutsemistahe. Samas ole ettevaatlik, et sa teisi välja ei vihasta, sest sul on kalduvus olla natuke jäärpäine, kärtsitu ja võib-olla isegi häbematu.

TÖÖMESILANE

A-osas rohkem (b) vastuseid ja B-osas rohkem (a) vastuseid.

Sa oled tegija. Sulle ei meeldi niisama vahutada. Sa keskendud ja pühendud ning kui sa midagi ette võtad, siis viid selle ka lõpuni. Sa sobiksid väga hästi oma instituudi või kolledži üliõpilaskogusse. Üliõpilaste esindamise töö eeldab süvenemist. Sina oled see, kes ka päriselt kõik dokumendid põhjalikult läbi viitsib lugeda. Kui sina oled kohal, siis on suur tõenäosus, et suured ja uhked plaanid saavad ka päriselt teoks. Samas ole ettevaatlik, mõnikord raiskad oma energiat ka ebavajalike tegevuste peale.

Kui sinu isiksusetüübi juures on kirjas, et sobiksid hästi oma instituudi või kolledži üliõpilaskogusse, siis on tegemist huvitava kokkusaadumusega. Just praegu on avatud kandideerimine: www.tyee.ee/valimised.

PS! Tegemist ei ole teadusliku testiga. Šveitsi sõltumatu instituudi teadlased ei ole seda testinud!

Üliõpilaskonna juhatus tahab

MERILYN SÄDE

merilyn.sade@ut.ee

Eelmisel kuul sai Tartu ülikooli üliõpilaskonna uueks esimeheks Reelika Alunurm ja aseesimeheks Silvia-Kristiin Kask. Teise aseesimehe-na jätkab novembris tööle asunud Mari Anne R. Leškina. UT ajakiri uuris uult juhatuselt, missugused on peamised teemad, mis üliõpilaskonnal ees seisavad.

Kuna ülikooli struktuuri-reformi tõttu on tudengi-esindajate arv kasvanud, vajab see süsteem palju tähelepanu ja pühendumist. Sellega ongi üliõpilaskonna juhatus palju tegelema ja tegeleb ka edaspidi. «Oluline on, et kõik esindajad tunneksid end millegi suurema osana ja näeksid, et ülikoolis on tõepoolest asju, mida nad saavad paremaks muuta,» ütles Alunurm. Seega on esimehe üks prioriteete ja peamistest väljakutsetest, et kogu üliõpilaste esindamise süsteem hakkaks hästi tööle.

Aseesimees Leškina ütles, et tema ongi siiani eelkõige tege-

lenud uue struktuuri-reformiga tekkinud üliõpilaskogude tööde ja tegemiste juhtimisega. «Väga suure osa minu tööst moodustab jooksvate küsimuste lahendamine. Tänapäev on pööratud kaldumas juba uue tegevuskava koostamisele järgmiseks aastaks,» lisas ta.

Uus juhatus peab oluliselt tegeleda ka hea õpetamise ja õppimise tavadega. Selleks, et õppimine oleks võimalikult kvaliteetne, tuleb aktiivselt panustada nii õppemeetodite kui ka kvaliteedi arendamisse. «Lõpuks tahavad ju nii õpetatav kui ka õppiv osapool, et loengusse või seminari minnes oleks neil hea tunne ja et see, mida tehakse, oleks huvitav, väljakutsuv ja innustav,» sõnas Alunurm.

VÄLISTUDENGID JA MÖTTEVIISID

Aseesimees Silvia-Kristiin Kask tõi omalt poolt olulise teemana välja välisüliõpilased. «Meele teeb veidi kurvaks see, et välisüliõpilaste tulekut Tartu ülikooli ei soosita ei ühiskondlikult ega võrkeelsete õppekavade sisse

viimise näol,» ütles Kask. Tema sõnul on liialdatud arvamus, et Tartu ülikooli osaline võrkeelne õpe takistab rahvusülikooli eestikeelsust ja -meelsust.

«Usun, et kõik TÜ töötajad ja õppijad saavad aru eestikeelse kõrghariduse tähtsusest, seega ei ole probleem, kui avame kaalutletud otsuse tulemusena ingliskeelseid õppekavasid.» Nii saavad välismaalt tulijad osa eesti teadlaste ideedest ja saavutustest ning saavad omakorda jagada endi mõtteid.

Kask arvas ka, et mõelda tuleks alternatiividele, kuidas saaks välisüliõpilased üliõpilasesindajate töös enam kaasa lüüa, kuna praegu on suur takistus olnud just eesti keele oskus. «Üks võimalus on teha koostööd välisüliõpilaste saadikutega, et kaasata välisüliõpilaste arvamust esindustöösse,» ütles Kask.

Aseesimees Leškina arvas, et peaksid nii tudengid kui ka ülikooli juhtkond pöörama rohkem tähelepanu sellele, kuidas omavahel suheldakse. «Võrdlemisi palju esineb möödarääkimisi ja solvumisi, mille tõttu võib töö

kaasata kogu tudengkonna

kannatada,» sõnas ta.

Tema arvates saab ülikoolis kujundada töökeskkonda üksuste kaupa, kuid on tekkinud vajadus üleskutse järele, mis keskenduks omavahelisele austusele terves ülikoolis. «Ühes kollektiivis tuleb ikka ette n-ö hõõrumisi ja lahkarvamusi. Kui arvestada aga Tartu ülikooli kui keskkonna mõjutajat, peaks ülikool töötama ühtse tervikuna,» ütles Leškina kindlalt. Töötajad ja tudengid peaksid olema ühendatud seetõttu ka ühtse meelsuse kaudu.

ROHKEM JULGET KAASARÄÄKIMIST

Selleks, et tudengite igapäevased mured ja rõõmud jõuaksid üliõpilasesindajate ja seejärel ka ülikooli juhtkonnani, tuleb eelkõige üliõpilastel endil tööd teha. «Kuigi paljud tudengid peavad ÖIS-i tagasiside süsteemi mustaks auguks, kuhu kirjutatud mõtetest midagi ei saa, jõuab kõige rohkem muresid instituutide nõukogudesse tagasiside kaudu,» ütles Alunurm.

Sellegipoolest arvab esimees, et tudengite kaasärääkimist

tuleb ka ennetavalt õhutada ja selles on suur roll instituutide üliõpilaskogudel. «Mõnes instituudis on juba üliõpilaskogud tegelema semestri jooksul arvamuste kogumisega, mõnel pool on katsetatud avalikke arutelusid. Kindlasti tuleb neid algatusi toetada ja edasi arendada, et aina rohkem tudengeid saaks kuulnud,» rääkis Alunurm.

Samas tunneb juhatuse esimees, et üliõpilastele on juba praegu loodud üsna head võimalused selleks, et teha oma hääl kuuldavaks. «Seda nende esindajate näol, kes saavad täieõiguslikult instituutide-valdkondade nõukogudes kaasa rääkida. Püüelda tuleb eelkõige selle poole, et seda võimalust päriselt ja tõhusalt ka kasutataks,» ütles Alunurm. Kui tudengite esindamine toimub ainult vormiliselt, aga mitte sisuliselt, lastakse need võimalused raisku.

Aseesimees Leškina arvas, et tulebki tudengitel palju tööd teha, et osaleda erinevatel nõukogude istungitel või koosolekutel. «Koos teiste ülikoolitöötajatega koosolekutel osalemine nõuab

tudengilt põhjalikku ettevalmistust ja meelestatust. Ei saa öelda, et see oleks ülemäärane raske või keeruline, küll aga võtab see aega, kuid teeb asja ka põnevaks ja huvitavaks,» rääkis ta.

Esimees Alunurm soovib, et näiteks viie aasta pärast oleksid üliõpilasesindajad ülikooli kõige olulisem partner tudengeid puudutavatel teemadel ja seda igal tasandil. «Kui instituudi üliõpilaskogu avaldab arvamust mingil teemal, siis see on päriselt oluline ja kaalukas. Soovin, et esindajad oleksid terve ülikooli toimimise juures loomulik ja avalik osa ning et nii ülikool kui ka tudengid näeksid esindamise suurt kasulikkust,» lisas Alunurm.

Aseesimees Kask oli Alunurmega nõus, sest tema arvates on oluline, et tervikpildi kokkupanekul oleksid koos kõik eri huvigruppide esindajad. «Kui võtame ülikooli edasiviivat otsust kui puslepilti, siis selleks, et pilt oleks selge ja ilus, on vaja kõiki tükke. Tõsi, mõnikord ei ole tükid ühesuurused, aga kui mõni osa jääb täiesti puudu, ei ole võimalik näha tervikpilti,» rääkis Kask. UT

UUS JUHATUS

Eelmisel kuul valiti Tartu ülikooli üliõpilaskonnale uus juhatus.

REELIKA
ALUNURM

ESIMEES

SILVIA-
KRISTIIN
KASK

ASEESIMEES

MARI
ANNE R.
LEŠKINA

ASEESIMEES

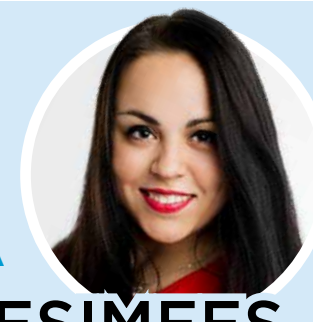

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

TÜ teadlased aitavad säästa teel rändavate kahepaiksete elu

ETTEVÕTLUS

Kevade saabudes võtavad konnad ette retke veekogude suunas, kus nad on harjunud paljunema. Nii võib maanteedel näha massilist konnade rännet, mis aga takistab liiklust ja ohustab konnaliike.

SVEN PAULUS
sven.paulus@ut.ee

Tartu ülikooli terioloogia teadur Jaanus Remm tõdeb, et loomade hukkumist aitab vältida see, kui

nendega juba tee-ehituse kavandamisjärgus arvestatakse.

Hollandis tehtud uuringud osutavad, et isegi väikestel teedel, kus liigub kuni kümme autot tunnis, võib rände haripunktis hukkuda auto rataste all iga kolmas teele sattunud konn.

Kui aga liikluskoormus on juba 60 või rohkem autot tunnis, saab surma 95% teed ületavatest kahepaiksetest. See võib kaasa tuua asurkondade väljasuremise, kuna enamasti hukkuvad just parimas sigimiseas konnad.

Eestimaa looduse fond

korraldab koos partneritega alates 2012. aastast konnade abistamise üritust «Konnad teel(t)», mille abil päästetakse koostöös vabatahtlikega rände ajal teed ületavaid kahepaikseid.

VABATAHTLIKUD PÄASTAVAD LOOMI

Nõnda on igal kevadel säästetud kümnete tuhandete konnade elu. Lisaks sellele soovib valdkonnas lahendusi luua TÜ iduettevõtte reWILD, mille eesmärk on loodusvarasid ja looduskaitse väärtusi kaardistada ning keskkonnatõhusaid taristu-lahendusi arendada.

«Rakendame Tartu ülikooli loodusteadlaste oskusteavet ja teadustöö tulemusi ning koostöös maanteeametiga kaardistame kahepaiksete ehk konnade ja vesilike sigimise rände alad, et töötada välja vajalikud rohetaristu lahendused Tallinn-Tartu maantee uutal neljarealistel lõikudel,» seletas ettevõtte tegevjuht, TÜ terioloogia teadur Jaanus Remm.

Aprillis alustati tööd 16 kilomeetri pikkusel Võõbu-Mäo trassil. Uus teetrass läbib suures ulatuses loodusmaastikku, kus Remmi sõnul asuvad kahepaiksetele väärtuslikud elupaigad. Seega ristub uus maantee metsloomade väljakujunenud rändeteedega.

«Sellistesse kohtadesse nähakse ette meetmed, et tõkestada loomade teele liikumist ning tagada ohutu läbipääs. Kui metsloomadega juba kavandamisjärgus mitte arvestada, võib juhtuda,

et valminud suure liikluskoormusega teel hakkavad konnad kevadise sigimise rände ajal massiliselt hukkuma,» ütles Remm.

See on aga teadlase hinnangul mitmel põhjusel soovimatu: esiteks on teemist üle Euroopa kaitstavate liikidega, teiseks tõstavad teel liikuvad loomad liiklusohu ning loomade põhjendamatu hukk ei ole kooskõlas levinud väärtushinnangutega.

TUNNELID ANNAVAD KONNADELE ABI

Projekt hõlmab kahepaiksete rändeteede kaardistamist ning lahenduse väljatöötamist, et vältida loomade hukkumist arendataval maanteel. Olu-lised meetmed on spetsiaalsed tunnelid, mille kaudu pääsevad loomad tulevase tee alt läbi, ning tõkked, mis takistavad loomadelt teele pääseda ja suunavad nad lähima läbipääsuni.

Töösse panustavad reWILD-i ekspertide kõrval ka TÜ zooloogid. Üliõpilased osalevad ettevõttepraktika raames lihtsamate tööülesannete täitmisel, omandades selle käigus uusi oskusi ja ülikoolis õpitu rakendamise kogemuse.

«Praeguse tööjärgu lõpetame juulis. Varem oleme koostöös maanteeametiga koostanud sarnase töö sama maantee Kose-Võõbu lõigule,» märkis Remm.

Samuti on ettevõtte andnud oma panuse kavandatavatele Rail Baltic'u ja Haapsalu raudteedele ning Eesti jahikorraldusele ja keskkonnaseirele. UT

TASAKAAL INIM-TEGEVUSE JA LOODUSE VAHEL

Tartu ülikooli idufirma reWILD tegeleb loodusväärtuste positsioneerimisega, aidates vähendada vastuolu inimtegevuse ja looduse vahel.

Ettevõtte arendab võimalusi keskkonna kavandamiseks ja loodussõbralikuks kinnisvara ning taristu arendus- ja ehitustegevuseks. reWILD-i põhitegevus on asurkondade ruumiline modelleerimine ja kaardistamine.

«Liikide paiknemist ja elupaigaeelistusi tundes on võimalik arvestada nii looduse kui ka inimeste vajadustega ning luua jätkusuutlik ja tasakaalustatud elukeskkond,» ütles reWILD-i tegevjuht Jaanus Remm.

Idufirma ühendab oma tegevuses väliuuringud, andmebaasides leiduva kaasaegse ja ajaloolise teabe ning tänapäevase infotehnoloogia võimalused. See lähenemine võimaldab saada usaldusväärse hinnangu liikide olemasolu, arvukuse ja perspektiivsete muutuste kohta nii ruumis kui ka ajas.

reWILD-i meeskonnal on pikaajaline eluslooduse ja loomastiku-uuringute kogemus. Ettevõtte osaleb ka mitmetes loodushoiu ja keskkonna kavandamise programmides.

FOTO: JAAANUS REMM

KONNALÄBIPÄÄSU LAHENDUS.

Kuivendamata mets peidab metsise vaenlasi

TEADUS

Kuna metsise arvukus Eestis väheneb, tekivad küsimused, mis seda põhjustada võib. Üheks põhjuseks peetakse seda, et üleliia tegus metsamajandus, sealhulgas metsakuivendus suurendab kiskjate arvukust.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Tartu ülikooli zoologia ja hüdrobioloogia esimese aasta doktorant Eliisa Pass võrdleski oma magistritöös metsise pesariüüset kuivendatud ja kuivendamata metsades. «Esialgne oletus oli, et kuivendatud aladel rüüstatakse rohkem pesi: näiteks Soomes esineb sellistel aladel enam kiskjaid. Kuid hiljem selgus, et olukord on teistsugune – hoopis kuivendamata alade läheduses oli rohkem rüüstajaid,» ütles Pass.

Doktorant viis metsa 144 tehispesa, igas pesas oli peale kanamunade ka üks beeži värvi vahamuna. Passile endalegi tundus esialgu seesugune meetod kummaline, sest kuidas ikkagi pannakse pesad lihtsalt metsa maha?

«Pärast seda, kui oled välja valinud metsatüübi või asukoha järgi ala, kuhu pesad viia, hakkad kohapeal sambla sisse pesa tegema. Teed samblasse väikesed mulgud,

paned sinna kanamunad ja vahast muna,» kirjeldas Pass.

Tehispesad jäeti metsa kolmeks nädalaks, s.o sama pikaks ajaks, kui kestab metsiste haudeaeg. «Katseid tegin metsiste haudeperioodil maikuus ja vahepeal neid vaatamas ei käinud. On olnud uurimusi, kus on vahepeal käidud pesasid kontrollimas ja ka uued munad pandud, kuid mõtlesime koos juhendajatega, et mida vähem metsas ringi käia ning loomi ja sealset elusüsteemi segada, seda parem,» sõnas ta.

VAHAMUNADE JÄLGEDE ANALÜÜS

Pesi metsa viies on oluline, et need paikneksid üksteisest piisavalt kaugel. «Seda seepärast, et kiskjad ei võtaks ninaga lõhna üles ega sööks järjest kõiki pesasid tühjaks. Näiteks rongad on nii targad linnud, et kui nad näevad tehispesade metsa asetamist, siis nad lihtsalt jälgivad sind ja hiljem söövad kõik munad järjest ära,» kirjeldas Pass. Doktorandil aga õnnestus tehispesad metsa asetada, sest >>

» kõikide rüüstatud pesade tühjaks röövimine oli juhuslik ja järjest ei söödud ühestki pesast mune ära.

«Peale selle on oluline, et inimene ei jäta oma lõhna maha, sest see võib kiskjaid uudishimulikuks muuta ja neid ligi meelitada. Ma ei soovita näiteks taolistele välitöödele minnes kasutada sääsetõrjevahendit,» ütles ta.

Pärast pesade kontrollimist algas vahamunadele jäetud jälgede analüüs. «Kuna minu juhendaja Asko Lõhmus on väga hea ornitoloog, määras ta lindude nokajäljed vahamunadel puhtalt visuaalsel vaatlusel.» Passi sõnul vaadatakse üldiselt jälgi suuruse järgi ja asutakse siis muna lähemalt uurima. «Kui on tehtud suurem nokajalg, võib tegemist olla rongaga, kui keskmine, siis on ilmselt pasknäär ja kõige väiksema jälje võis teha mõni värvuline või veelgi väiksem lind.»

Imetajaid määrati kolpade abil, mis laenati TÜ loodusmuuseumist. «Vastavalt kolpade hambaridadele vaatasime ja võrdlesime jälge ning seda kas hambad sobivad sinna jälge, mis oli vahamuna

pesi on rüüstanud mingid kindlad liigid, näiteks nugised või rongad. Minu töö tõi välja tegelikult palju erinevaid rüüstajaid, mis näitab, et metsised on Eestis üsna raskes olukorras, sest kiskjaid on palju ja eri liikidest,» nentis Pass. Ta lisas, et vanemate kolleegidega vesteldes arutati, et isegi, kui metsise pesa jääb mingiks ajaks puutumata, tuleb lõpuks ikka keegi ja sööb selle tühjaks. «Nii nugis kui ka kährik ongi sellised liigid, kes söövad peaaegu kõike, mis neile ette juhtub.»

Pass valis tehismetsade asupaigaks Soomaa, sest see on hea koht, kus võrrelda kuivendatud ja kuivendamata metsi. «Seal on suur soomaastik: leidub rabasid, looduslikke servaalasid ning palju kuivendatud metsa.» Ühed pesad pandi Soomaa Viljandimaa-poolsesse otsa, teised Pärnumaa-poolsesse otsa ja seda nii kuivendatud kui ka kuivendamata aladele. Selliseid uuringuid ongi soovitatav teha ühes ja samas piirkonnas, sest kui katsed oleksid toimunud väga erinevatel maa-aladel, oleks ka tulemusi

mõjutanud paljud eri tegurid.

Pass uurib doktorantuuris edasi, missugused ohud peidavad end kuivendatud aladel ja nende läheduses täpsemalt. «Nägime, et metsakuivendus ei suurenda metsise pesariüüset, sest seal rüüstati pesi vähem kui kuivendamata aladel. Ma ise arvan, et kuivendatud aladelt tulevad kiskjad rohkem servaaladele, kus kohtuvad kuivendamata maastik ja raba.» Rabaservades on palju

ELIISA PASS

FOTO: ERAKOGU

erinevaid soolinde, samuti on seal lagedam ja see võib lindudele saatuslikuks saada. Peale selle leiti kuivendamata aladelt rohkem metsiseid ja nende tegevusjälgi. Seega liiguvad kiskjad ja metsised sarnastes kohtades ja see võib metsiseid ohustada.

«Metsis ei elaks võimaluse korral kuivendatud metsades, sest reeglina on seal tihedam puistu, kuid metsis on suur lind ja vajab palju lennuruumi. Aga kuna väga suur osa Eesti metsamaastikust on kuivendatud, ei jää tal muud üle,» rääkis Pass.

LIIGA VÄIKESED KAITSEALAD?

Metsisekanad võivad pesitseda tihedas kuivendatud metsas, kuid metsisemängud ehk pulmamängud toimuvad eelkõige vanades metsades, kus on liikumiseks palju ruumi. «Metsakuivendus aga mõjutab teda, sest see vähendab lennuruumi. Samas ei ole me siiani avastanud ühtegi muud asja, mis talle kuivendatud metsas meeldida ei tohiks, sest näiteks toitu leiab ta seal hästi.» Metsised söövad mustikavõrseid ja metsisetibud toituvad võrsetel elavatest röövikute vastsetest.

Metsiseid varitsevad mitmed teisedki ohud. Passi sõnul ilmub üsna pea ka artikkel, kus koostöös

terioologia töörühma teadlastega arutletakse selle üle, et metsisemängude asupaikadeks ei tohiks jätta ainult väikeseid kaitsealasid.

«Metsisemängud asuvad väikestel kaitsealadel, kus ei tohi metsa raiuda ning mida reeglina inimtegevus ei häiri. Aga selle ümbrus on sageli inimtegevusest mõjutatud, näiteks metsaraiega. Nii jäetakse keset killustatud metsamaastikku metsisemängudele vaid väike ala,» kirjeldas Pass Eestiski on näidatud, et kiskjad võivad koonduda metsisemängude ümbrusesse, sest seal on neil metsiste näol palju toitu.

«Meie arvates peaks kaitseala olema suurem või tuleks neid alasid omavahel ühendada. Inimtegevuse tõttu liiguvad metsisemängud teistesse kohtadesse või lagunevad sootuks: linnud aetakse laiali ja see mõjutab nende sigimisedukust,» ütles Pass.

Tuleval suvel ootab doktoranti ees mitu välitööd. «Jätkan tehispesade katsetega, aga olen mõelnud vaha asemel näiteks plas-

tiliini kasutada, sest vaha on üsna kleepuv ja jälgi on raskem tuvastada. Plastiliin oleks võib-olla parem variant,» arutleb ta. Välitöödena on koostöös Eestimaa looduse fondiga plaanis ka metsisetalgud, kus hulgakesi läbitakse suuri maa-alasid ja märgitakse ära kõik metsised ja nende tegevusjäljed, näiteks väljaheidet.

KATSED KUNSTLIKE RÖÖVIKUTEGA

Samuti osaleb Pass suures soode taastamise projektis, mille raames paneb ta erinevate rabade servadesse tehispesi, et hinnata lindude pesariüüset ja kiskjate tegevust rabaservades. «Valisime rabad, mille ühes servas asub kuivendatud ala ja teises kuivendamata. Tahan teada saada, mis liigid on rohkem koondunud kuivendatud alale, kuivendamata alale või üldse raba keskele.» Samuti soovib doktorant saada teada, kas seesugune liikumine on põhjustatud kiskjate suurest arvust. Oletus on, et soolindudele ei meeldi kuivendatud metsaserv,

sest seal võib palju kiskjaid olla.

Pesad asetatakse n-ö lainetena raba servadele umbes 1,5 x 0,5 km suurustele aladele. «Seejärel vaatan pesade rüüstamise järgi, millistes piirkondades kiskjad kõige rohkem tegutsevad,» sõnas Pass.

Doktorant plaanib osad pesad panna ka puude otsa, et saada rohkem teada väiksemate lindude ja lindudepoolse pesariüüste kohta. Samuti tahab ta teada, kuidas kuivendatud aladel söövad väikesed linnud putukaid. «On olemas tehispesadega sarnane meetod, kus tehakse mingisugusest söödavast ainest kunstlikud röövikud ja vaadatakse, kus väikesed linnud neid ära söövad,» ütles Pass.

Doktoritöö tulemustes tahabki ta anda suure ülevaate sellest, kas ja kuidas muutuvad metsakuivenduse mõjul loomade toitumisuhted, sealhulgas kisklusrežiim. Selle teadmise tulemusena loodab Pass, et tulevikus tehakse selle abil ka aina paremaid looduskaitse otsuseid. U

TÖÖ TÕI VÄLJA PALJU ERI RÜÜSTAJAID, MIS NÄITAB, ET METSISED ON EESTIS ÜSNA RASKES OLUKORRAS, SEST KISKJAID ON PALJU.

peal,» kirjeldas Pass. Kui uurijad jäid kahevahele ega olnud päris kindlad, kes oli vahamunale jälge jätnud, jäeti see uuringust välja. «Panime kirja ainult need, milles täiesti kindlad olime,» lisas Pass. Suur osa vahamunadest olid aga täiesti puutumata või pesast kadunud. Jälg oli jäetud 25 munale.

Metsise vaenlased on Passi uuringu põhjal eelkõige nugis, aga ka pasknäär, ronk ja kährik. «Varasemad uuringud ütlevad, et enamiku

KAS TEADSID, ET...?

- » Metsise ladinakeelne nimetus on *tetrao urogallus*.
- » Metsis on Euroopa suurim kanaline.
- » Ta sööb talvepoolaastal peamiselt männiokkaid, aga ka erinevate puude ja põõsaste pungid. Suvel sööb valgurikkamaid lehti (näiteks haab ja paju) ja võrseid.
- » Metsise tibud toituvad esialgu mustikalehtedel elavatest putukavastsetest, hiljem mustika lehtedest ja marjadest.
- » Metsis on Eestis II kategooria looduskaitse all olev liik.

METSISEKANA

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Kristiina Verro ihkab saada teadlaseks

VILISTLANE

Kui küsida TÜ füüsika eriala vilistlaselt Kristiina Verrolt, mis on astrofüüsikas tema jaoks kõige põnevam, vastab ta: «Kõik!» Ta õpib Rootsis asuvas Lundi ülikoolis astrofüüsikat, et liikuda oma unistuse suunas – saada teadlaseks.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Kristiina tegeleb tähefüüsikaga ja seega ongi tema jaoks tähed väga põnevad. «Vaatad tähistaevasse ja näed tähti seal kusagil kaugel säramas. Näed neid väikeste punktidenä, aga tead, et tegelikult on nad päris massiivsed ja nende taga on huvitavad protsessid. Ja siis suunad oma teleskoobitoru nende poole, võtad spektri üles ja sinu ees avaneb terve suur maailm! Tähed on kuidagi käegakatsutavad, aga samas väga kauged,» kirjeldab Kristiina.

Kristiina tunneb Lundis õppides iga päev ahhaa-hetki. «Kui ma bakalaureusetööd tehes püüsin spektrite kallal ja lugesin iseseisvalt teooriat, siis võis ikka tekkida neid asju, millest toona päris hästi aru ei saanud. Siin õp-

pides on väga palju spetsialiseeritud aineid ja seega tekibki neid selgusehetki palju,» ütleb ta.

SÜDAMESOOV

Kuigi Kristiina tuli esialgu Tartu ülikooli geograafiat tudeerima, põles tema südames soov õppida kunagi astrofüüsikat. «Usun, et kõik keskkooli lõpetajad teavad, kui keeruline on valida, mida pärast lõpetamist teha. Mäletan, et kunagi teismeeas astronoomiahuvilisena mõtlesin, kuidas selleni jõuda, et just astronoomiaga tegeleda. Uurisin, et Eestis tuleb kõigepealt füüsikat õppida.» Kristiina ütleb, et ta pelgas füüsikaõpinguid ja tal oli väärarusaam, et see on vaid sünnipäraselt erakordselt nupukatele inimestele ja et tema ei sobi sinna.

«See oli muidugi täiesti vale mõtlemine. Aga ma viskasin tookord selle mõtte ikkagi nurka ja arvasin, et mul ei tasu proovidaagi.

Nii tulingi Tartu ülikooli geograafiat õppima, aga avastasin üsna pea, et ei kujuta end tulevikus sel alal kuidagi ette.» Seega võttiski Kristiina südame rindu ja asus hoopis füüsikat õppima. «Pärast seda ootas füüsikat tudeerides

KRISTIINA TAHAB PÄRAST MAGISTRIÕPINGUID JÄTKATA DOKTORANTUURIS, ET OLLA IGA PÄEV TARGEM KUI EILE.

pikisilmi, et saaksin ühel hetkel astrofüüsikat õppima minna. Teadsin, et mul tuleb välismaale minna, sest Eestis ei ole astrofüüsika magistrantuuri.»

Lundi ülikoolis õpetatakse

nii üldisemaid astronoomiaaineid nagu tähtede struktuur ja evolutsioon või galaktikaväline astronoomia, kui ka rohkem spetsialiseeritud aineid.

Praegu on Kristiinal käsil näi-

teks sellised ained nagu vaatluslik astronoomia ning kiirguslikud protsessid ja tähtede atmosfäärid. «Meile õpetatakse, kuidas astronoomias kasutatavaid «tööriistu» kasutada, kuidas programmeerimiskeeli ja statistikat oma töös kasutada jne,» loetleb Kristiina. Sealne õpe on tema sõnul väga interaktiivne, toimub palju arutelusid ja rühmatöid. «Väga palju on rühmatöid! Siin on arutelu iga nurga peal, see on väga mõnus!» rõõmustab ta.

Sealne õppimissüsteem tähendab, et korraga on tudengil käsil vaid paar ainet. «Kõik ained on 7,5 EAP-d ja näiteks praegu on mul ainult üks aine peale magistriprojekti. Seesugune süsteem on hea, sest mina ei suuda rööprähelda ja Tartus oli mul pidevalt probleeme sellega, et viis ainet oli korraga. Ma ei suutnud ühele ja teisele keskenduda ning tekkis kaos,» sõnab ta.

UURIB B-TÄHTI

Magistrantuuris õppides uurib ta Päikese naabruses asuvaid B-skeptritüüpi tähti ja tema sõnul ongi paljud tähed, mida taevast näeme, B-tähed. Need on massiivsed tähed – võrreldavad kolmest kuni 15-kordse Päikese massiga ja on kaugelt vaadeldavad.

«Kui vaatame massiivset tähte, siis võime olla üsna kindlad, et ta asub paigas, kus ta sündis. Galaktikas sünnivad tähed tähetedevahelisest aineist ja kui teeme kindlaks tähe koostise, siis saame teada ka selle, missugu- >>

» ne oli galaktika keskkond, kus ta sündis,» kirjeldab Kristiina. Tähed sünteesivad kergematest elementidest raskemaid elemente ja kui täht sureb, paiskub täheaine tähtedevahelisse ruumi. Sellest sünnivad uued tähed, mis on natuke teistsuguse algse keemilise koostisega, kui eelmine põlvkond ning raskemate elementide sünteesimine jätkub.

ÕPPIMINE ON TÖÖ

Peale õppimise, loengute ja rühmatööde on Kristiinal ka palju koosolekuid ja seminare. «Meile anti ruum ja töölaud Lundi observatooriumis ning hommi-kul lähedki nagu tööle. See on täispikk tööpäev, sest peale loengute käid erinevatel seminaridel ja koosolekutel. Samuti kulub magistrip projekti peale enamus ajast,» kirjeldab Kristiina.

Koju jõudes tegeleb ta asjade-ga, mis lahutavad meelt. «Kodus olles ei taha ma kooliga tegeleda, sest ma ei taha läbi põleda. Siis panengi tavaliselt kõik nurka ja loen näiteks ulmekirjandust.»

KUI TÄHT SUREB, PAISKUB TÄHEAINE TÄHTEDEVAHELISSE RUUMI. SELLEST SÜNNIVAD OMAKORDA UUED TÄHEDE.

Peale selle meeldib Kristiinale vaadata sarja «Star Trek» või dokumentaalfilme ja käia matkamas. «Kui nädalavahetusel on ilus ilm, siis käin kusagil lähedal matkamas või jalutamas. Hiljuti hakkasin ka zumba'ga tegelema, sest kogu aeg ei ole hea ainult istuda. Pealegi meeldib mulle väga Ladina-Ameerika ja Hispaania kultuur.»

Kristiina õpib hobi korras ka hispaania keelt. «Peale selle, et mulle see keel meeldib, on paljud

Euroopa teleskoobid hispaania keelt rääkivates riikides ja vaatluslikule astronoomile on kasulik seda keelt osata,» põhjendab ta.

Kristiina on Rootsis õppides väga rahul, et saab tegeleda eriala-ga, mis on tema kirg. Pärast Tartu ülikooli lõpetamist teadis ta, et tal ei ole muud võimalust kui minna õppima välismaale, sest Eestis ei õpetata astrofüüsikat.

«Käisin ringi ja arvutasin peas ümber elamiskulusid, mõeldes välja reaalseid ja mittereaalseid ideid kust raha saada ja kuidas piisavalt kokku hoida. Siis võtsin aga osa Skype'i ja IT akadeemia stipendiumikonkursist.» Tol hetkel ei olnud ta oma edus kuigi kindel.

«Ometi kutsuti mind vest-lusele. Muidugi muretsesin eelnevalt, mida nad minult küsida võiksid ja kuidas saaksin neile suurepäraselt vastata. Aga pärast sinna ruumi astumist olid kõik kogutud mõtted peast kadunud ja hakkasin lihtsalt lobisema nagu alati,» ütleb ta naerdes. Ta lisab, et võib-olla komisjonile meeldis,

et ta rääkis särasilmselt sellest, kui äge on astronoomia. «Tol aastal said stipendiumi kolm inimest ja mina osutasin üheks neist. Võib öelda, et suur koorem langes õlgadelt!»

Tartu ülikoolis kaitstud baka-laureusetöö eest pälvis Kristiina toona tunnustuse: ta võitis riik-likul konkursil esimese preemia. Töös uuris ta noovajäänuki GK Persei omadusi. Noovajäänuk tähendab, et kaksiktähe süsteemis toimub täheaine ülekannet ühelt

tähelt valgele kääbustähele ning ühel hetkel paisatakse see tähe-aine plahvatuslikult kaksiktähest eemale. Nii tekib tähistaevasse ilutulestik, mida saab teleskoopi-dega vaadelda.

TAEVANE ILUTULESTIK

«GK Perseid kutsutaksegi Ilu-tulestiku udukoguks! GK Persei on meile üsna lähedal ja tegemist on päris energilise noovajäänuki-ga – täheaine liigub kaksiktähest eemale nii, et näeme seda maa-pealsete teleskoopidega,» selgitab Kristiina.

2004. aastast kuni 2011. aastani tehti noovajäänukist 19 pilti. «Koos arhiivist leitud piltidega katame aga noovajäänuki 25-aastase evolutsiooni! Mina võtsin ette täheaine gaasiklombid, mida kutsume hellitavalt mullikesteks, ja hakkasin pilti haaval mõõtma nende asupaika ja heledust. Määratlesin ühe mullikese ja vaatasin, kuidas see aasta-aastalt liigub.»

Analüüsitud ainestiku põhjal sai öelda, et mullikesed liiguvad ühtlaselt kaksiktähest eemale ja aeglustumist ei märgatud. «Meie jaoks oli see üllatav, sest varasemad arhiivipildid näitasid ainet vaid kaksiktähest edela osas ja ka teistes valguse lainealades on vaadeldud ebasümmeetrilist jäänikut.» Kuigi tähed ise on sümmeetrilised, asub väljapaisatud täheaine tähe ümber tihti asümmeetriliselt, kas väljapaiske asümmeetria tõttu või aeglustumise lihtsalt üks osa rohkem.

Pärast magistriõpingute lõpe-tamist plaanib Kristiina astuda doktorantuuri. «Muud võimalust ei ole, sest teadlaseks ei saada pooliku haridusega. Unistan, et olen kunagi vana muhe professor, kes õpetab uut põlvkonda!» UT

Elu Ameerika keskosariigis

REISIKIRI

Kui mõeldakse USA-sse reisimisest, tulevad esimeste sihtkohtadena meelde New York, California või Florida.

KAIJA POOK

kommunikatsioonijuhtimise 2. aasta magistrant

Minu viimased kümme kuud möödusid aga osariigis, kuhu iga tavaline turist ei satu ning millest üsna vähe teatakse – Kansases. Olin vahetus-üliõpilasena vastu võetud Emporia ülikooli.

Ühendriigid on mind pikalt paelunud ja olen seal alati tahtnud olla kauem kui vaid nädal-paar turistina. Vahetusüliõpilasena sain võimaluse õppida tundma Ameerika inimesi, kultuuri ja mõttelaadi. See oli üks põneva-maid aastaid mu senises elus.

Ameerikas peab eestlane kiirelt harjuma sealsete inimeste sõbralikkuse ja rääkimis-tahtega. Harjuma näiteks sellega, et hotelli vastuvõtutöötaja uurib innukalt, mis asjus sa Kansases viibid või küsib võõras tudeng: «How are you?» Üks eestlane ei ole ju harju-nud võhivõõrastega vestlema, ja üldse – miks ta minu vastu nii sõbralik on? Ameeriklased aga ei oska end vaikides mugavalt tunda ning proovivad alati leida jututeema. Möödus paar nädalat ning olin ka ise *small talk*'i meister.

Ma olen nii tänulik, et sattusin just Kansa-sesse, sest sisemaa inimestel on oskust panna >>

KAIIJA KOOS EMPORIA ÜLIKOOI MASKOTI CORKY'GA.

» sind ennast kohe hästi ja koduselt tundma.

Kuigi ameeriklased armastavad rääkida, huvituvad nad ka sinust, eriti kui tuled sellisest «eksootilisest» riigist nagu Eesti. Vahetusüliõpilane on alati oma riigi saadik, kelle ülesanne on kujundada oma riigi mainet. Olen uhke, et suutsin panna mitmed Ameerikas leitud sõbrad Eestist huvituma ja et tihti lõppesid vestlused Eesti teemadel lausega: «*That is so exciting!*». Praegu osaleb vähemalt 20 sõpra välisministeeriumi «*Win a trip to Estonia!*» loosis ja üks kaalub isegi Eestisse tööle tulekut.

PRAKTILISED KODUTÖÖD

Õppimine Emporia ülikoolis oli võrdlemisi ootuspärane. Pelgalt loenguvormis õppeaineid mul polnud ja et tudengite arv ühes loengus jäi 15–30 piirsesse, teadsid õppejõud meid ruttu ka nimepidi. Üldse tekkis õppejõududega sõbrasuhe ja lobiseti kõigest. Kuna Emporia on nii väike linnake, pörkasime tihti

tänavatel jalutades kokku ning ameeriklastena ei saanud nad jätta uurimata, millega me parasjagu tegeleme.

Kodutöid oli meil palju, aga mahult olid need üsnagi väikesed. Semestri jooksul oli pidevalt midagi teha, aga kõik ülesanded said kiiresti valmis. Mitmel korral pidime tegema koostööd ka Emporias asuvate organisatsioonidega, eelkõige aitama neid suhtekorralduse küsimustes.

Minu jaoks tundus kõik üsnagi tehtav, aga leidsin siiski ameeriklastest tudengeid, kes ei väsinud kurtmast õppetöö mahu ja ajapuuduse üle.

Emporia ülikool pakub tudengitele ka palju töötamisvõimalusi. Esialgu oli mul kindel plaan keskenduda vaid õppimisele, kuid tööpakkumiste nimekirja vaadates mõtlesin ümber.

Kandideerisin ülikooli turundusosakonda sotsiaalmeedia assistendiks ja osutusin valituks. Sain võimaluse näha sissevaadet sellesse, kuidas käib ühe ülikooli turundus, rääkimata sellest, et minu vastutada oli üli-

EMPORIA ÜLIKOOI-LINNAK ON TÕELISELT KAUNIS JA ROHELINE, SEAL ON KA PALJU RINGISIBAVAID ORAVAID.

kooli sotsiaalmeedia. *Go Hornets!* (hüüdlause elamaks kaasa kõigele, millega ülikoolipere tegeleb.)

USA ARMASTAB PABERIMAJANDUST

Töö alustamine ei olnud aga teab mis kerge protsess, sest USA armastab paberimajandust. Ma ei jõudnud kokkugi lugeda, kui mitmeid pabereid pidin koguma, blankette täitma ja allkirju andma, enne kui mulle «usaldati» töölkäimiseks vajalik *social security card*.

Paberimajandus jätkus ka pangas, kus pangakaardi saamiseks tuli täita viis ühesugust ankeeti, ning internetipangast ei tasunud unistadagi (samas oli tegemist ka väikese kohaliku pangaga).

Linn, kus elasin – Emporia –, oli oma suuruselt võrreldav mõne Eesti väikelinnaga. Oma 25 000 elanikuga oli seal olemas kõik

eluks vajalik: kohvikud, Walmart, kümme riidepoodi, ülikool, kino, keskkool, baar ja klubi. Ja iga tunni tagant linnast läbisõitev kaubarong. Emporias asub isegi üks rahvuslik monument, mille üle on linn väga uhke – *National Memorial for Fallen Educators*. See on pühendatud õpetajatele, kes on hukkunud oma töökohustusi täites.

VÄLISMAAL OLLES TAJUD, ET SÕPRUS EI TUNNE RIIGIPIIRE EGA HUVITU, MIS USUST VÕI RAHVUSEST SA OLED.

Ilm on Kansases väga popp teema ja seda ilma naljata. Siin on ütlemine: «*If you don't like the weather in Kansas, wait ten minutes.*» Kui hommikul paned selga paksema jope, siis lõuna ajal võid juba T-särgiga ringi käia. Suvekuudel on iga kahe nädala

tagant tornaadohoiatused.

Kümne kuu jooksul sain kogeda kõikvõimalikke ameerika tavasid: tähistasin veteranipäeva, tänupühi ja *halloween*'i. Joulude eel ostsin endale *ugly christmas sweater*'i ehk jõuluvanapildiga kampsuni. Sõin lugematul arvul hamburgereid ning nautisin *unlimited refills*'e (ehk maksma peab vaid esimese klaasitäie eest

ning edasi täideti klaasi tasuta). Tegin Starbucks'i konto. Vaatasin pesapalli ja Ameerika jalgpalli. Šoppasin mustal reedel kõikisugu odavaid asju. Reisisin põnevatesse paikadesse: New Yorki, Chicagosse, Washington D.C-sse, Kansas Citysse ning Hawaiiile. Ja endiselt

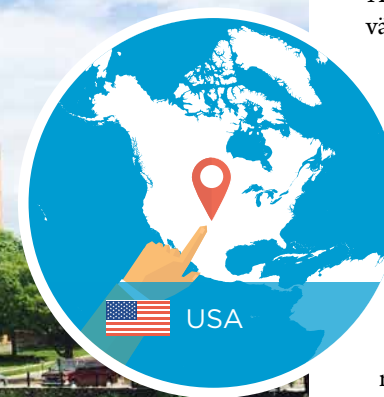
on veel nii palju teha ja näha! Aga kahtlemata kõige suurem väärtus, mille vahetusaastalt kaasa sain, on uued sõbrad ja tutvused. Kes oleks arvanud, et sisemaal asuv Kansas on koht, kus kohtun sadade inimestega üle maailma! Emporia ülikool on tõeliselt mitmekesine. Mul pole varem olnud häid sõpru teistest riikidest, aga nüüd tunnen, et ükskõik kuhu maailmas ma ka ei reisiks, saan kellegi uksele koputada.

LÄHEDASED SÕBRAD KOGU ELUKS

Välismaal olles tajud, et sõprus ei tunne riigipiire ega huvitu, mis usust või rahvusest sa oled. Kõik rahvusvahelised tudengid, kellega lähedaseks sain, olid minust nii erinevad, kuid samas oli meil kõigil ühendav lüli: me kõik jätsime oma tavaelu selja taha ning võtsime ette reisi tundmatusse.

Kuigi ma ei näe neid inimesi enam iga päev, on nad olnud märkimisväärne osa minu elust ja jäävad mulle alatiseks meelde. Selle kohta on tsitaat: «*You will never be completely at home again, because part of your heart always will be elsewhere. That is the price you pay for the richness of loving and knowing people in more than one place.*» (Miriam Adeney)

Välismaal õppimine saab ühele tudengile ainult head teha. Õppisin olema palju iseseisvam ja leidma probleemidele (loomingulisi) lahendusi. Kuid üks olulisemaid tarkuseterasid, mille kaasa võtsin, on mitte enam liialt eestlase kombel pabistada. *Enjoy the ride!* UT

Räägime eelarvest emotsioonideta

Alustuseks – üldjuhul ei ole viisakas viia ülikooli siseprobleeme ajakirjandusse. Aga teame, et seda on enne juhtunud ja juhtub ilmselt edaspidigi. Usutavasti on kõik huvilised saanud ühiskonnateadlaste pöördumise ja teiste meedias ilmunud materjalidega ise tutvuda ja see võimaldab mul pikemat sissejuhatust vältida.

FOTO: ANDRES TENNUS

JÜRI SEPP
eelarvekomisjoni aseesimees

Alustan ühe üldise ja kahe konkreetse punkti lahtiseletamisega.

Esiteks, vaidlused ülikoolisiseses rahastamise meetodika üle tuleb maha pidada seal, kus neid asju «akadeemilises vabariigis» otustatakse. Instituutide puhul on selleks valdkonna nõukogu, valdkondade puhul ülikooli nõukogu ja tema eelarvekomisjon. Samas on kõik asjakohased sisendid võimalikud ja vajalikud.

Teiseks, lootus leida ajas vähegi püsivad ainepunkti maksimumed on vähemalt seni alusetu, kuni toimuvad olulised muutused tudengite ja ainepunktide arvus.

Kolmandaks, taotleda ainepunkti hinna miinimumi ja maksimumi (alam- ja ülem- piiri) kehtestamist ilma sisulise analüüsita, lihtsalt tunde järgi, pole põhjendatud. Seda seetõttu,

et soovid on erinevad – arstid on näiteks kindlad, et just nende ainepunkti hind on liiga madal; ja kõik üksused on oma tegevust järk-järgult kohandanud tegeliku rahastamise järgi ning järsud hüpped pole siin võimalikud või vähemalt mõistlikud.

Mis puutub eelarvestamise aeg-ajalt kurdetud läbipaistmatusse, siis on nõukogu tasandi formaliseeritud reeglid minu arvates piisavalt selged ja ka põhjendatud, vähemalt enamusele. Eriotsustega (prioriteedid?) on muidugi iseasi. Samas ei taha ma valemiväliseid sekkumisi ka päriselt välistada. Näiteks teatud üksuste pikema aja jooksul kujunenud negatiivsete jääkide kustutamine, mida me hiljuti toetasime, oli ilmselt põhjendatud.

Lähem siiski ka vaidluse sisule lähemale, keskendudes baasrahastusele nagu arutelu algatajadki. Eelarvekomisjoni seni rakendatud meetodika on üritanud lähtuda rahastamisvajaduse (mitte segamini ajada tudengite arvu) muudatustest. Tudengite arv on olnud vaid üks mõjur. Samas on rahastamisskeemis lisaks baasrahastusele olnud ka teisi sihtotstarbelisi otsuseid ning nõukogu on teinud ka ühe-

kordseid otsuseid, mis on valdkondade rahastamise dünaamikat täiendavalt mõjutanud.

Selle essee juures välja toodud tabel iseloomustab tudengite tegeliku ja nn vajaliku pearaha kasve valdkonniti. Viimane nn vana eelarvestamise aasta enne muudatusi oli 2012. aasta. Pearahaks võeti siis kogu õpperaha (v.a residendid) ühe üliõpilase kohta. 2016. aasta arvutused on tehtud eelarveprognooside andmetel.

Tabelist näeme, et pearaha on 2015. aasta tegelikel andmetel enim kasvanud humanitaarteaduste ja kunstide ning vähim meditsiiniteaduste ja loodus- ja täppisteaduste valdkondades. Tundub ebaõiglane? Aga läheme nüüd nn vajaliku kasvu juurde, mis peaks kajastama tegelike kulude muutust ühe tudengi kohta seoses tudengite arvu muutusega.

Nn vajalik kasv on tuletatud üliõpilaste arvu vähenemisest eeldusel, et õpperaha elastsus tudengite arvu suhtes on 0,5. See tähendab, et tudengite arvu vähenemisel 1% võrra peaks kogurahastus vähenema vaid 0,5% ja pearaha vastavalt tõusma 0,5%. Kõik, kes on midagi kuulnud püsi- ja muutuvkulude eristamisest, peaksid asjast aru

Valdkond	Pearaha tegelik kasv		Pearaha «vajalik» kasv		Hälve	
	2015	2016*	2015	2016*	2015	2016*
humanitaarteaduste ja kunstide valdkond (HV)	1,56	1,56	1,26	1,33	0,30	0,22
sotsiaalteaduste valdkond (SV)	1,41	1,24	1,13	1,17	0,29	0,07
loodus- ja täppisteaduste valdkond (LT)	1,29	1,16	1,05	1,06	0,24	0,09
meditsiiniteaduste valdkond (MV)	1,25	1,26	1,04	1,05	0,21	0,21
TÜ keskmiselt	1,40	1,32	1,12	1,16	0,28	0,16

ÜLIÕPILASTE PEARAHA KASV TARTU ÜLIKOOLIS. ALLIKAS: TARTU ÜLIKOOL

saama. Olgu lisatud, et kui esialgu oli 0,5 kuluelastsuse kokkuleppeline kvalitatiivne hinnang, siis hiljutine õppekavade töömahukuse analüüs kinnitas seda ka statistiliselt.

Kõigis valdkondades on tudengite arv võrreldes 2012. aastaga vähenenud, mis nõuab ainuüksi senise kulukatte (eelkõige õppejõudude töötunni hinna) säilitamiseks pearaha tõusu ülikoolis keskmiselt 12%. Et kõige rohkem on tudengite arv vähenenud humanitaaride hulgas, siis just seal pidi ka pearaha kõige rohkem kasvama ja on seda ka

konnniti pearaha tegelike kasve tudengite arvu muutuse seisukohalt «vajalikega», siis näeme, et suurim erinevus hälvetes oli 0,09 ehk 9 protsendipunkti. Suurima lisa oli miinimumvajadusele saanud HV ja vähima MV. Sellise erinevuse tekitasid ilmselt kõik muud rahastamisosised peale baasrahastamise, sh rahvasteaduste toetused riigilt. Muidugi kaasnes eelnevaga ka pearaha teatud «ühtlustumine», mille asjahuvilised tõstsid jõuliselt üles ja lõppkokkuvõttes saavutasid nii eelarvekomisjonilt kui ka nõukogult lisarahastuse.

SEEGA ON SUUR OSA AINEPUNKTI HINDADE ERISUSTEST VALDKONNASISESED NING VAJAVAD KA ANALÜÜSI JA JUHTIMIST JUST SELLEL TASANDIL.

teinud. Tegelikult kasvas seoses kõrgharidusreformiga rahastamine rohkem kui senise kulukatte säilitamiseks minimaalselt vajalik. Ülikoolis tervikuna tõusis tudengi pearaha kolme aastaga 40%. Laias laastus tähendas see õppejõudude töötunni hinna tõusu 28%, nagu näitab ka hälvete veerg.

Kui me nüüd võrdleme vald-

Mis aga juhtus seetõttu 2016. aasta eelarves, seda näitab tabeli viimane veerg. Valdkondade erinevus eelarves kajastuva ning «vajaliku» kasvu hälvete vahel suurenes 15 protsendipunkti ja seda just sotsiaal- ning loodus- ja täppisteaduste valdkondade kahjuks. Probleem poleks muidugi nii suur, kui eelarve ei näeks ette

rahastamise olulist kahanemist 2015. aastaga võrreldes. Jääb vaid loota, et tegelikud laekumised tasandavad osaliselt tekkinud nihet. Minu arvamus on, et me reageerisime nn ühtlustumisele üle ja peame tänava ses suhtes olema tagasihoidlikumad.

Kui rääkida lisaks rahastamise dünaamika ka selle tasemest, siis tuleb nentida, et valdkondade pearahade erinevused on suhteliselt mõõdukad, jäädes maksimaalselt 2,5 korra juurde. Seega on suur osa ainepunkti hindade erisustest valdkonnasisesed ning vajavad ka analüüsi ja juhtimist just sellel tasandil. Valdkondadesisesed eelarveeeglid tuleb muidugi alles kujundada. Võib-olla aitaks siin kaasa üks suurem parimaid kogemusi tutvustav seminar. Aga ega see raha juurde ei too ja ei kaota ka erihuvisid jaotusprotsessis ära.

Üks märkus ka õppe ja õppekavade kvaliteedi arvestamise kohta. Siin on pall õppeprorektori ja senati käes, et täita vastav meede eelarves õige sisuga. Vähemalt eelarvekomisjon on seisukohal, et kuni 10% tegevustoetusest võiks jagada just selle kriteeriumi järgi. UT

Kirjanikuna ülikooli, ülikoolist kirjanikuna

ALMA MATER

VARJE SOOTAK
varje.sootak@ut.ee

Kirjandusteadlane Janika Kronberg leiab Loomingu artiklis, et kirjanduslinna tiitel ei tohi saada monumendiks minevikule /.../, vaid pigem tuleviku rajamise vundamendiks. Kui mõtiskleks siiski kirjanduslinna kande- vundamendi üle?

Eesti esimest suurluuletajat Kristjan Jaak Petersoni ülikool palju ei mõjutanud, sest andeka noormehe pea sajand hiljem ilmunud eestikeelsed luuletused olid valminud enne ülikooli. Aga Toomemäel seisev maarahva laulik andis oma sünnikuupäeva emakeelepäevaks.

SELTSID JA RÜHMITUSED

Kui Kristjan Jaak oli veel n-õ üksiknähtus, siis Kalevipoja muistendite kogumist alustanud Friedrich Robert Faehlmann ja

End UNESCO kirjanduslinnaks võidelnud Tartu ei saa üle ega ümber ülikooliga seotud kirjanikest ega kirjandusrühmitustest.

eepose autor Friedrich Reinhold Kreutzwald pole mitte ainult Tartus õppinud arstid, vaid ka Õpetatud Eesti seltsi (ÕES) liikmed.

Kas ÕES polegi nagu üks esimesi kirjandusrühmitusi? Faehlmannile ja Kreutzwaldile oli ÕES mõttekaaslastega suhtluskoht, ka rahvalgustusliku loomingu avaldamisvõimalus kalendrites ja eraldi väljaannetena. Loomeinimesi sidusid samuti üli-

NOORE EESTI VABARIIGI AJAL SIDUS TARTUS ENAMIKKE KIRJANDUSTEEST HUVITATUID JUST TARTU ÜLIKOOL.

õpilasseltsid ja korporatsioonid.

Suurema tähenduse omandasid rühmitused 20. sajandi esimesel poolel. Eesti kirjanduse lektori Mart Velskri sõnul on mitmeid näiteid, kuidas tekivad «ülikooli pinnalt» kirjanduslikud rühmitused või hāgasamate piirjoontega grupid.

«Nāiteks Kirjanduslik Orbiit oli küll osalt «ülikooli pinnalt»

tekinud rühmitus, kuid pigem oli üheks algtõukeks siiski vastandumine akadeemilisele haridusele, mida kõige silmapaistvamalt kehastas sel ajal Gustav Suits.»

Soomes ülikoolihariduse saanud Noor-Eesti ühe vaimse juhi Gustav Suitsu luulest oli suur osa ilmunud enne, kui temast sai legendaarne Tartu ülikooli kirjanduse õppejõud. Kas ülikooli ajaloos ongi Suitsu kõrval kedagi teist, kes oli ühtaegu nii suur looja kui ka õpetaja?

Noor-Eestis oli vaid osa ülikoolis õppinud või töötavaid kirjanikke (Johannes Aavik, Villem Grünthal-Ridala jmt). Ka teistes rühmitustes ei olnud kõik

ülikooliga seotud.

Mart Velskri sõnul polnud ka arbujad rangelt võttes rühmitus ja mitte kõik ei õppinud ülikoolis. «Kuid mingis mõttes oli antoloogiale «Arbujad» ja tollasele noorte autorite sõpruskonnale tekkepinnaseks ikkagi ülikool.»

Velsker toonitas, et arbujuate puhul on seos akadeemilise haridusega kindlasti teistsugune

1970. AASTATE TEISEL POOLEL KOOSTASID EESTI FILOLOOGID PAAR KÄSIKIRJALIST ALMANAHHI «EESTI KIRJASÕNA AUSTAJATE KAASVESTLEJA». PILDIL VASKULT ANDRUS ALLIKA (SPORDIAJAKIRJANIK, ELAS 1956–2014), RAIMU HANSON (AJAKIRJANIK), REIN TOOTMAA (KIRJANIK) JA ANDRUS ALLIKVEE (NÄITLEJA, TARTU LINNARAAMATUKOGU TÖÖTAJA).

kui orbiitlastel. Akadeemilisi kalduvusi oli mitmel autoril (Uku Masing, Bernard Kangro jmt). Professor Ants Orase koostatud antoloogia autoritest oli osa üliõpilasseltsi Veljestosse kuuluvast luuletajate sõpruskonnast: Heiti Talvik, August Sang, Bernard Kangro, Karl Ristikivi, Ilmar Talve jt.

Kõik sõpruskonna liikmed ülikooliõpingute lõpuni ei jõudnud, kuid kirjanikeks kujunes enamik. Velsker ütles, et mõnda ülikool toetab, aga on ka näiteid, kus kirjanduse tõlgendamine on hakanud kirjutamist segama.

«Ülikool on alati tähtis olnud seltskondlik koondumiskoht – sarnaste huvidega inimesed saavad siin kokku kergemini kui

mujal ja siis tekib ka ülikooliga seotud kirjanduselu.»

Noore vabariigi ajal oli kirjandusrühmitusi üksjagu, samuti tekkis tollal mitmeid teisi kirjandusinstituutsioone, kes kõik on oma jälje jätnud.

ÜKSIKÜRITAJATEST ALMANAHHIDENI

Sõjajärgsetel aastatel olid keelatud igasugused rühmitused väljaspool ametlikke organisatsioonide. Sestap muutus väga tähtsaks kirjandusõpetajate roll, kes korraldasid kirjandusringe, asutasid koolialmanahhe ja suunasid andekaid õpilasi ülikooli.

Paljude peades võis tekkida ettekujutus, et ülikoolis õpitakse kirjanikuks. Mart Velsker

1960. AASTATE ESIMESEL POOLEL ILMUS ÜLERIIGILINE KÄSIKIRJALINE ÕPILASAJAKIRI NOORTE LOOMING.

selgitas, et see, kas kirjanduse sügavam tundmine aitab luuletada või romaane kirjutada, on mitme otsuga küsimus.

1950. aastatel hakati ülikoolis korraldama kirjandusvõistlusi, töid avaldati ülikoolilehes, nende üle arutleti. Üliõpilaste >>

» loomingut avaldas ka rajooni-leht Edasi.

1960. aastal oli võimalik ENSV 20. aastapäeva sildi all välja anda ülikooli oma kirjanduse ja kunsti almanahh «Loov mõte». Autorite hulgas olid tulevased kirjanikud Tõnis Lehtmets, Jüri ja Ülo Tuulik, Rudolf Rimmel, Lehte Hainsalu, ajakirjanikud Elmar Uuk, Sulev Uus, Vello Lään, Peeter Hein jt.

Tartu sai peale ajalehe-toimetuste noorte suhtluskohaks ka kirjanike liidu Tartu osakond. Lehte Hainsalu on meenutanud, kuidas õpetaja soovitas tal kooli-õpilasena selle üritustele minna. Osakonna juht Erni Hiir julgustanud teda luulekogu kokku panema ning pärast selle ilmumist sai 18 aasta vanusest Hainsalust 1957. aastal kirjanike liidu liige. 1980. aastail julgustas ta ise osakonna juhina kirjandusse pürgijaid.

1960. aastate algul ühendas kirjandushuvilisi õpilasi filoloogiatudengite Andres Jaaksoo, Udo Otsuse jt eestvedamisel ilmuv ülevabariigiline käsikirjaline ajakiri Noorte Looming. Selles ilmusid nii esimesed trüki-proovid kui ka kirjanikena tunnuks saavate Leelo Tungla, Ingvar Luhaääre, Asta Hiire (Põldmäe) luule ja proosa.

Sellel väikeseformaadilisel masinakirjaliseks muutunud ajakirjal oli õpilastele suur hariv tähendus. Kokkutulekutel Tallinnas, Aegnal, Otepääl jm kohtuti kirjanikega, toimetustega, analüüsiti loomingut jne. Et eesotsas olid tudengid, siis pürgisid õpilaskirjanikudki ülikooli.

Ilma oli tegema hakanud ka kassetipõlvkond, kus Leelo Tunglalt ilmus juba enne ülikooli luulekogu. Mati Unt oli aga enne

ülikooli astumist kirjutanud ja koolialmanahhis ilmununa palju vaidlust tekitanud «Hüvasti, kollase kassi!».

Kümnendit ilmestas ärgas Tartu vaimuelu Vanemuises ning ülikooli kohvikus ja klubis. Küünlavalgusõhtutel lugesid luuletusi Jaan Kaplinski, Andres Ehin, Ly Seppel jt. Ametlikke rühmitusi polnud, kuid kujunesid välja sõpruskonnad, oma mõju oli Artur Alliksaarel ja Uku Masingul, kodustel salongiõhtutel.

AVALIKULT JA POOLSALAJA

Seisakuaastail hakkas avalik kultuurielu sumbuma, nappis avaldamisvõimalusi. Ülikoolilehe toimetaja Rein Veidemann pidi Tartu noorte autorite koondise (NAK) lehekülgede pärast tihti rektori juures aru andma. Vahel nõudsid ülikooli juhtorganid, et kogu lehes avaldatavale ilukirjandusele annaks enne ilmumist hinnangu kirjandusprofessor Harald Peep.

Aeg soodustas omakirjastuslike, pörandaaluste väljaannete

SEISAKUAASTAIL OLI OMAKIRJASTUSLIKE VÄLJAANNETE ILMUMINE JUBA ISE KUI VAIMNE VASTUPANU VALITSEVALE IDEOLOOGIALE.

teket. Kui koolialmanahhid ja Noorte Looming olid veel n-õ süütu loomingu avaldajad, siis 1970. ja 1980. aastate omakirjastuslike väljaannete (Marm, Hees, Kamikadzed, Noor-Tartu, Tartu Sügis, Poolpäevaleht jmt) mitteametlik ilmumine oli juba ise kui vastupanu valitsevale ideoloogiale.

Maailmakirjanduse lektor Kersti Unt, kes on kirjutanud magistr töö omakirjastuslikest

väljaannetest, ütles, et neis võis täheldada varjatud ütlemisi ja teematõstatusi, mida ametlikus ajakirjanduses poleks saanud ilmuda. Vahel lõppes osalus tudengite eksmatrikuleerimisega, nagu tänase professori Jaanus Paali puhul.

Kersti Unt märkis magistr töö, et Tartu oli omakirjastuse peamine keskus ennekõike tänu ülikoolile, kuhu koondusid andekamad noored ka Tallinnast. Oma osa oli ka Tartu kohviku- ja õllekultuuril. «Kolmandaks teguriks võiks olla ka Tartu kui koht, kultuuri-ajalooline kese, teisitimõtlemissel kandja läbi Eesti ajaloo.»

Mida enam okupatsiooni lõpp lähenes, seda enam muutusid avalikuks vaimset vastupanu osutavad rühmitused. Üsna kirjuks muutus pilt vabaduse ajal, enne kui taastusid või tekkisid uued kooslused ja siis juba ametlikena.

Kirjanduslinna vundament on tugev. Tartu ülikoolis on õppinud sajad eesti kirjanikud, enamasti eesti keelt ja kirjandust. Anton Hansen Tammsaare, Jaan Kross, Ardi Liives, Henn-Kaarel Hellat,

Rudolf Rimmel, Indrek Hargla jmt on aga õppinud õigusteadust, Vaino Vahing arstiteadust, Madis Kõiv füüsikat, Tõnu Õnnepalu bioloogiat, Rein Põder geograafiat jne.

Selline vundament jõuab kanda ka Prima Vista kirjandusfestivali ning sütitada ja harida uusi kirjanikke.

KASUTATUD KIRJANDUS

» www.ajakiri.ut.ee

IN MEMORIAM

ENN REALO

4.04.1939–15.04.2016

15. aprillil lahkus meie hulgast Enn Realo – füüsik ja kiirgusohutuse tippspetsialist, pikaajaline füüsika instituudi ja Tartu ülikooli teadlane ning keskkonnaameti kiirgusosakonna nõunik.

Realo sündis 4. aprillil 1939. aastal Viljandis. 1957. aastal lõpetas ta hõbemedaliga Türi I keskkooli ning asus õppima Leningradi külmutustööstuse tehnoloogilise instituuti, kust siirdus aasta hiljem Tartu riiklikku ülikooli füüsika erialale.

Õppimise kõrvalt tegeles Enn 1960.–1962. aastal ülikooli eksperimentaalfüüsika kateedris elektroluminesentsi uuringutega. 1962. aastal alustas ta füüsika ja astronoomia instituudis (1973. aastast füüsika instituut) stsintillatsiooninähtuste ajasõltuvuste uurimisega ioonsetes kristallides. Sama temaatika jätkus tal pärast TRÜ lõpetamist füüsiku-optikuna ja füüsika instituuti nooremteaduri ametikohale tööle suunamist 1963. aastal.

1965. aastal astus Enn Realo aspirantuuri ja kaitses 1974. aastal kandidaadiväitekirja tahkiste füüsika erialal. Juba 1966. aastal algatas ta esimesena Eestis Mössbaueri efekti uuringuid, mille jaoks õppis ta ka Moskva ülikoolis. Seal naastes lõi ta uue töörühma, mida alates 1976. aastast ise juhtis Alates 1988. aastast osales Enn ka ülijuhntmaterjalide kvadrupolvastastikmõju uurimises.

Seoses Tšernobõli tuuma-

FOTO: ERAKOGU

katastroofiga ning sündmuse salastatusega toleaesges Eestis hakati Enn Realo eestvedamisel sõltumatult uurima, kuidas niisugune õnnetus Eesti keskkonda mõjutas. Uuringute käigus analüüsiti nii radioaktiivse sadestuse paiknemist kui ka migratsiooni keskkonnas.

Loogilise järjena hakkas Enn 1994. aastal Tartu ülikoolis õpetama keskkonnadosimeetria aluseid. Tema loengud paistsid silma harukordse sisutihedusega. Paljud praegused kiirgusvaldkonna asjatundjad nakatusid kiirguskaitse pisikuga just Realo kursusel. Mainimata ei saa jätta Enn Realo panust uue teadlaste põlvkonna juhendajana – tema toetav, kuid mitte liialt pealetükkiv suhtumine andis võimaluse iseseisvalt mõtlevate ekspertide arenguks.

Lisaks väljapaistvale teadustegevusele osales Enn Realo viimaste aastakümnete jooksul euroopaliku kiirgusohutussüsteemi ülesehitamisel Eestis, andes silmapaistva panuse seadusandlike töörühmade tegevusse. Tema osalusel valmisid nii 1997. kui ka 2004. aasta kiirgusohutusseadused, samuti mitmed valdkonda reguleerivad määrused ja juhendid. Mainimata ei saa jätta Enn Realo tööd erialase terminoloogia loomisel/eestindamisel ja osalemist mitmesuguste ühiskond-

like probleemide lahendamisel. Samuti oli ta mitmete esimeste kiirgusohutushinnangute koostaja.

Suure panuse andis Realo nii kiirgusosakonna kui ka teiste asutuste töötajate koolitamisel, kattes valdkondi üldistest kiirguskaitsealastest põhiteadmistest kuni spetsiifiliste teemadeni välja. Ta oli alati nõuga toeks erinevate küsimuste ja probleemide lahendamisel, hankides ajakohast erialast teavet, hinnates ning kohandades seda vastavalt olukorrale.

Keskkonnaameti tunnustas 2012. aastal Enn Realo kuldse teenetemärgiga silmapaistva panuse eest kiirgusvaldkonna arendamisse, tuues esile tema rolli kiirgusohutuse tippekspertina, kiirguskaitse ja tuumaohutuse alaste õppekavade ettevalmistajana ning kiirgusohutuse ja selle rakendusaktide koostaja ja kaasajastajana.

Kolleegid jäävad meenutama Ennu abivalmidust, harukordset põhjalikkust ja järjekindlust, mida ta iga töö juures ilmutas. Tema professionaalsus ja konstruktiivsus ühendatuna teravmeelse huumori ja eluterve maailmavaatega on eeskujuks valdkonna järeelkasvule. Realo oli äärmiste pisiasjadeni kursis kiirguskaitse uusimate nüanssidega, olgu see siis teadusliku või praktilise poole pealt. Muljetavaldava karjääriga samal ajal jõudis ta olla ka tubli isa, kelle peres kasvas viis last. Enn Realo lahkumine on suur kaotus Eesti füüsikale ja kiirguskaitsele.

Kolleegid TÜ füüsika instituudist, keskkonnaameti kiirgusosakonnast ja Eesti füüsika seltsist

KAITSMISED

5. mail kell 9.15 kaitseb **MART TOOTS** tehnika ja tehnoloogia erialal doktoritööd «Novel Means to Target Human Papillomavirus Infection» («Uued võimalused inimese papilloomiviiruse replikatsiooni tõkestavate ühendite kirjeldamiseks»). Kaitsmine toimub Ravila 14A-1020. Juhendajad vanemteadur Ene Ustav ja prof Mart Ustav, oponent prof Karl Munger (Tuftsi ülikool, USA).

11. mail kell 10.15 kaitseb **ANN KRAUT** loomaökoloogia erialal doktoritööd «Conservation of Wood-Inhabiting Biodiversity – Seminal Forests as an Opportunity» («Puiduga seotud

elurikkuse kaitse – poolloodusliku metsanduse võimalused»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46-301. Juhendaja juhtivteadur Asko Lõhmus, oponent prof Thomas Ranius (Rootsi põllumajandusteaduste ülikool, Rootsi).

23. mail kell 10.15 kaitseb **TIIT ÖRD** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Functions and Regulation of the Mammalian Pseudokinaasi TRIB3» («Imetajate pseudokinaasi TRIB3 funktsioonid ja regulatsioon»). Kaitsmine toimub Riia 23B-105. Juhendajad vanemteadur Tõnis Örd ja prof Jaanus Remme, oponent dots Guillermo Velasco (Madridi

Complutense ülikool, Hispaania).

23. mail kell 16.15 kaitseb **MARI TÕRV** ajaloo erialal doktoritööd «Persistent Practices. A Multi-Disciplinary Study of Hunter-Gatherer Mortuary Remains From c. 6500–2600 cal. BC, Estonia» («Praktikate püsivus. Multidistsiplinaarne uurimus küttide ja korilaste matustest Eestis, ajavahemikul 6500–2600»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad prof Aivar Kriiska, prof Berit V. Eriksen (Kiel Christian Albrechti ülikool, Saksamaa) ja dr Liv Nilsson Stutz (Emory kolledž, USA), oponent dr Rick Schulting (Oxfordi ülikool, Suurbritannia).

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 60. sünnipäeval füüsika instituudi füüsikahariduse osakonna füüsika lektorit **IRINA BICHELET**, 50. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi biomeditsiini osakonna juhatajat, molekulaarimmunoloogia professorit **PÄRT PETERSONI**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvisid 50. sünnipäeval kultuuriteaduste ja kunstide instituudi muusikateooria lektor **MART JAANSON** ning keemia instituudi molekulaartehnoloogia vanemteadur **UKO MARAN**.

TÜ aumärgi said 65. sünnipäeval ühiskonnateaduste instituudi sotsiaaltöö lektor **MARJU SELG**, 60. sünnipäeval ökoloogia ja maateaduste instituudi geograafia osakonna inimgeograafia spetsialist **TIIA RÕIVAS**, 55. sünnipäeval kultuuriteaduste ja kunstide instituudi muusika assistent **LILIAN LANGSEPP**.

TÜ tänukirja pälvisid 65. sünnipäeval ajaloo ja arheoloogia instituudi arhiivinduse professor **AADU MUST** ning füüsika instituudi bio- ja keskkonnafüüsika osakonna aerosoolifüüsika

teoreetiliste probleemide vanemteadur **MADIS NOPPEL**, 60. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi patofüsioloogia osakonna vanemlaborant **NADEŽDA PEET**, kliinilise meditsiini instituudi sisekliiniku infektsioonihiguste dotsent **MATTI MAIMETS** ning maailma keelte ja kultuuride kolledži anglistika osakonna inglise filoloogia lektor **ÜLLE TÜRK**, 50. sünnipäeval raamatukogu infosüsteemide osakonna digitaliseerija **URSULA TAEALA**.

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID

OLEV JA TALVI MAIMETSA STIPENDIUM – 3 stipendiumit à 1280 eurot. Taotleja saavad

Tartu ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna infektsioonihiguste eriala arst-residendid ning mole-

kulaar- ja rakubioloogia instituudi rakubioloogia eriala magistrandid ja doktorandid.

VALDA JA BERNARD ÖUNA MÄLESTUSSTIPENDIUM – üks stipendium 5000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli üliõpilased (sh magistrandid ja doktorandid), kelle teadustöö on seotud biomeditsiini valdkonnaga. Stipendiumi eesmärk on toetada biomeditsiinalaseid avaldatud või avaldamiseks esitatud teadustöid.

JAAN EINASTO RAHVUSVAHELINE STIPENDIUM – üks stipendium 2000 eurot. Sti-

pendium määratakse välismaalt Tartu ülikooli või Tartu observatooriumisse teadustööd tegema tulevale doktorandile või teadurile või ühele TÜ või Tartu observatooriumi doktorandile või teadurile rahvusvaheliseks koostööks teadustöös. Stipendiumi saaja peab olema doktorant või noor teadlane, kelle teadustöö on seotud astronoomia või kosmosetehnoloogia valdkonnaga.

TEATED

MAIS TÜ AULAS: 6. mail kell 18 Hugo Treffneri gümnaasiumi kevadkontsert; 7. mail kell 15 Tartumaa Aasta Ema 2016 aktus-kontsert; 8. mail kell 16 emadepäeva kontsert «Rõõmuks emale»; 12.–13. mail Eesti-Soome alushariduse juhtimiskonverents; 14. mail kell 18 Tartu poistekoori 55. sünnipäeva kontsert; 15. mail kell 14 I muusikakooli aktus; 16. mail kell 19 TÜ sümfoniaorkestri kevadkontsert, solistid Andri Anus ja Juan Jose Restrepo Duarte, dirigent Lauri Sirp; 20. mail kell 12.30 väärikate aktus; 21. mail kell 12 viiitlaskonverents; 26. mail kell 19 kontsert «Glamuursed ooperi- ja operetihitid!», sporanid Pirjo Jonas ja Karmen Puis, bariton Aare Saal ja klaveril Jaanika Rand-Sirp.

TÜ PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VITAE: 10. mail kell 13 lauluring; 12. mail kell 13 arstide klubi; 17. mail kell 11 elulooring; 19. mail kell 17 kevadpidu.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDEKOOSOLEK: 11. mail esineb Kadri Tael ettekandega «Eesti maareformi läbiviijad: riigimaade ülemad, ringkonnavalitsejad ja teised». ÕES-i koosolek toimub Lossi 3-406 algusega kell 16.15.

8. mail esietendub Tartu üliõpilasteatri mängitav Aleksandr Vvedenski 1930. aastal kirjutatud **POEEMDRAAMA «ÜMBERRINGI VÕIMALIK ON JUMAL»**. Etendus räägib ühe hukatu (dekapiteeritu) seiklusest teispoosusesse ja sinse ilma vahepeale. Etendused toimuvad Tartu üliõpilasmaja suures saalis aadressil Kalevi 24 13., 14., 20. ja 27. mail kell 19 ning 15. ja 22. mail kell 17.

9. mail vaadeldakse Tartu tähetorni aias ja tornis selge ilmaga **MERKUURI ÜLEMINEKUT PÄIKESEKETTAST**. Tegemist on üsna haruldase taevanähtusega, mille vaatlemiseks on vaja spetsiaalset või filtriga varustatud

PEREKOND MAIMETSA STIPENDIUM EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA ÜLIÕPILASTELE – üks stipendium 1280 eurot. Taotlema on oodatud Eesti muusika- ja teatriakadeemia muusikateaduse eriala kõikide tasemete üliõpilased.

Taotluste esitamise tähtaeg on 1. juuni 2016. Täpsem teave ja nõuded stipendiumite taotlemiseks: www.sihatasutus.ut.ee, tysiht@ut.ee, tel 737 5852 või 5657 1221 (Katrín Pärn).

teleskoopi või binoklit. Merkuuri üleminek algab kell 14.11 ning seda vaadeldakse tähetorni aias nii kaua kui seda on võimalik näha. Lisateave: tahetorn.ut.ee.

14. mail toimub TÜ Narva kolledžis konverents õppimisest **«MIDA JUKU EI ÕPI, SEDA JUHAN EI TEA»**. Tegemist on lasteülikooli ja väärikate ülikooli ühiskonverentsiga. Konverentsil jagatakse kogemusi õppimisest. Oodatud on lapsed, väärikad, noored ja täiskasvanud. Lisateave: aet.kiisla@ut.ee.

1.–4. juunil toimub Tallinnas innovatsioonikultuuri konverents **SEMIOFEST**. Seminaril räägib enam kui 20 rahvusvahelist asjatundjat oma kogemuse põhjal, kuidas kasutada semiootikat uuendusvõimaluste loomiseks ettevõtluses, disainis ja turunduses. Semiofesti programm hõlmab innustavaid ettekandeid, avatud arutelusid, praktilisi koolitusi, loomingulist *bootcamp*'i ja ühisüritusi. Lisateave ja piletid: 2016.semiofest.com.

ÖNNITLEME

85 ILSE KÕIV, meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdotsent – 9. mai

75 OTTO KARMA, loodus- ja täppisteaduste valdkonna emeriitdotsent – 18. mai

70 RIINA KARU, raamatupidaja – 10. mai
HANNO OHVRIL, keskkonna- füüsika dotsent – 20. mai

65 ALAR LÄÄNELAID, maastikuökoloogia dotsent – 10. mai
MARET OLO, eesti keele ja kirjanduse didaktika lektor – 31. mai

60 SULEV HALDRE, neuroloogia dotsent – 7. mai

SILVI SALUPERE, semiootika osakonna toimetaja, semiootika lektor – 11. mai

MAIRE LEITU, administraator – 12. mai

MARI KARM, kõrgkooli-

pedagoogika dotsent – 21. mai

55 IRENE KULL, tsiviil- õiguse professor; era- õiguse osakonna juhataja – 6. mai

50 UKO MARAN, molekulaartehnoloogia vanemteadur – 1. mai

URSULA TAEALA, digitaliseerija – 1. mai

ANDRES KRIIBI, sisevalvetalituse juhataja – 8. mai

TERJE HANNUS, raamatukoguhoidja – 25. mai

45 MELITON MATEO KRIKK, hispaania filoloogia assistent – 19. mai

ANDRES SALUMETS, reproduktiivmeditsiini professor; geneetika vanemteadur – 19. mai

40 PRIIT JÖERS, üldise ja mikroobibioteemia teadur – 5. mai

MAIA PALLASE, laborant – 5. mai

LEONID DOLGOV, optika ja

plasmoonika vanemteadur – 7. mai

KRISTIINA TÖNNISSON, Johan Skytte poliitikauuringute instituudi juhataja – 15. mai

MARK BRASCHINSKY, neuroloogia assistent – 23. mai

35 VIVIAN BOHL, teoreetilise filosoofia teadur; filosoofia õppekavade programmijuht – 3. mai

JULIA POLIKARPUS, teoreetilise mehaanika teadur – 5. mai

KARIN KOGERMANN, farmaatsia vanemteadur; füüsikalise farmaatsia dotsent – 12. mai

EVELY KIRSIAED, arvutusmeetodite lektor – 28. mai

LJUDMILA PEUSSA, täienduskoolituse peaspetsialist – 28. mai

30 DARJA LAVÖGINA, bioorgaanilise keemia vanemteadur – 31. mai

25 ESTER TEE, keemik – 5. mai

FOTO: ENN VELDI

Seal tegeleb ta missioonidele suunduvate sõjaväelaste inglise keele oskuse testimisega: see on

oluline pädevus kriisikolletes tegevate inimeste toimetulekuks ja ellujäämiseks.

1991.–1992. aastal õpetas Ülle Londoni ülikoolis eesti keelt ning kui ta naastes Tartus õpetama asus, tõi ta toleleagessse ülikooli kaasa uut lähenemist õppimisele ja õpetamisele: tavapärased olid analüütilised harjutused, andmete kõrvutamine ja muu kriitilist mõtlemist nõudev tegevus. Tuupimisega tema ainet läbida ei saanud.

Ülle oli ja on nõudlik, aga temalt saadud oskusi kasutame kõik praegugi. Ülle on nõudlik ka enda suhtes: ta hoiab ennast haridusmaastikul toimuvaga kursis, arendab ja kaasajastab pidevalt kursusi, et need toetaksid tudengite erialast ja vaimset arengut.

Üllet tunnevad paljud inime-

sed, kes pole Tartu ülikooli anglistikaga kokku puutunud. Ta on osalenud võtmeisikuna mitmetes Eesti hariduselu uuendustes. Nende hulgast võiks nimetada osalemist Euroopa keeleõppe raamdokumendi eestindamises: viimases kirjeldatud ühtsed keeleoskustasemed on lõimitud keeleseadusesse.

Ülle osales praeguse riikliku õppekava võõrkeelte valdkonna ainekavade arendamise töörühmas ning ka Euroopa keelemapi Eesti esimese mudeli (12–16-aastastele õpilastele) väljatöötamisel. Kindlasti on vaja rõhutada tema rolli inglise keele riigieksami kujundamisel (juurutamine, analüüsimine ja õpetajate koolitamise juhtimine). Ta on ka praegu inglise keele riigieksami asjatundja.

HEINIKE HEINSOO – 60

Heinike Heinsoo ja 60 – see tundub lausa kohatu number, mis teda tundvad inimesed isegi naerma ajab... Siiski tuleb aastate kulgu tunnistada: tänane Tartu ülikooli läänemeresoome keelte dotsent on sündinud 5. mail 1956. aastal.

Heinikese teaduslikud huvialad on peamiselt vadja keel, soome keel, eesti-soome kontrastiivne grammatika, ta on Elias Lönnroti seltsi, Emakeele seltsi ja Eesti muinaste seltsi liige.

Heinike Heinsoo lõpetas TRÜ 1978. aastal eesti filoloogina, juba järgmisel aastal asus samas tööle õppejõuna ning on 1989. aastast läänemeresoome keelte dotsent.

Heinikesele on võõras ametialane kadedus – ta ei ole kunagi oma teadmiste jagamisega kitsi, talle meeldib teaduslane koos-

FOTO: ANDRES TENNIS

töö, nii konverentsidel esinemine kui ka õpetajatöö, viimase tõhusdamiseks on ta panustanud ka õppekirjanduse koostamisse (nt «Suomea oppimaan», 1991).

Kuldaväärt on Heinike Heinsoo tegevus vadja keele propageerija ja elushoidjana. Vadja teemat käsitles Paul Ariste juhendamisel juba tema esimehe kursusetöö vadja eepilistest rahvalauludest, 1976. aasta vadja uurimisreisil kogutu põhjal

Pidulike sõnade kõrval aga ei tohi unustada inimlikku mõõdet. Ülle on kolleegide sõnul alati nõus asjalikku nõu andma ja appi tulema. Ta on olnud hea mentor noorematele kolleegidele, jagades meelsasti oma kogemusi, õppematerjale ja raamatuid oma rikkalikust raamaturiulist. Need, kes on temaga kas koos projekte teinud või kirjutanud, teavad, et ta on süüv ja põhjalik.

Ta on oma tagasihoidlikul moel olnud üks anglistika osakonna tugisambaid, kes mõtleb mitte kitsalt oma tööle, vaid erialale ja õppekavadele kui tervikule ning paneb ikka õla alla, kui tema kogemust on vaja.

Kolleegid ja sõbrad soovivad energiat ja elurõmu!

valmis diplomitöö «Vadjakeelne põllundusterminoloogia» (1978), doktoriväitekirja «Subjekti ja predikaadi suhetest vadja keeles» kaitses ta 1987. aastal.

1980. aastate algul jätkas Heinike Paul Ariste jälgedes üliõpilastele Vadjamaa uurimisreiside korraldamist, kaasates hiljem sageli ka kolleege, ajakirjanikke, kõiki huvilisi.

Heinike Heinsoo esindab kindlalt sellist keeleteadlaste suunda, kes ei tee tööd ainult kabinetis, toetudes keelekogudele ja varasematele teadustöödele.

Teda huvitab keelekõneleja kui inimene. Sotsiolingvistilise keeleuurimise suunda toetab tema loomumane tähelepanelikkus, sõbralikkus ja hoolivus inimestega suheldes, mis on teinud temast Vadjamaal omaini-

ÜLLE TÜRK – 60

26. aprillil sai 60-aastaseks maailma keelte ja kultuuride kolledži anglistika osakonna lektor Ülle Türk. Ta on rahvusvaheliselt tunnustatud ja nõutud keeletestimise asjatundja ning on aastaid olnud inglise keele õpetajate koolitamise võtmeisik Tartu ülikoolis.

Ülle on TÜ vilistlane, kuid oma magistriskraadi kaitses ta 1997. aastal Suurbritannias Lancasteri ülikoolis võõrkeelte testimise teemal. Sellele on pühendatud ka

tema muu uurimistöö.

Ülle alustas oma tööelu Jõgeva keskkoolis. Tartu ülikoolis oli tema esimene töökoht keelekeskus, toleleagse inglise filoloogia kateedriga liitus ta 1992. aastal. Samas on ta alati jäänud seotuks keeleõppe rakendusliku poolega.

Praegugi töötab Ülle ülikoolis vaid poole kohaga, olles samal ajal kaitseväge ühendatud õppeasutuste täiendusõppe keskuse keeletestijate rühma juhataja.

mese, sõbra ja ka õpetaja, keda usaldatakse ja kes seetõttu näeb ning tunneb keeleteaduse kogukonda süvitsi.

Alates 2010. aastast on Heinike Helsingis tegutseva Ingeri-Soome kultuuriseltsi toel korraldanud suviseid vadja keele kursuseid «Ämmässä vunukas-saa» («Vanaemast lapselapseni»). Selle kursuse üks tähtsamaid vilju on õpiku koostamise mõte ning

maailma esimese vadja keele lugemiku «Vad´d´a sõnakopittõja» ilmumine 2015. aastal.

Tähelepanu, mida vadja keelele ja kultuurile on alati pööratud, on tulemusi andnud – vadja liikumise elavdamise on haaranud peaaegu kõik viimased vadja keele kõnelejad. Heinike kasutab ära kõik võimalused, et tilgutada vadja keelt inimeste meeltesse – olgu selleks Facebooki lehekülg

«Sana vatjaa päivässä» või 2016. aastal seni Tartus ja Narvas välja pandud rändnäitus «Ämmässä vunukas-saa». «Kase on lusti tšee-li!» rõhutab Heinike väsimatult kõigile huvilistele.

Soovime Heinikesele õnne, tervist ja jätkuvat tegutsemiskirge!

Kolleegid eesti ja üldkeele-teaduse instituudist

REET KASIK – 70

Tänavune kevad toob meie instituudi rahvale üllatavaid tähtpäevi. Maikuu juubilar on emeritdtsent vanemteadur Reet Kasik, kel täitub 5. mail seitsmekümnes eluaasta.

Särasilmne ja energiline Reet on raudvara, kes on Tartu ülikoolis ja ülikooli jaoks – eesti keele kateedris, õppetoolis, osakonnas, eesti ja üldkeeleteaduse instituudis (*o tempora, o mores!*) – ikka ja alati olemas olnud sestpeale, kui ta 1964. aastal siia õppima tuli.

Oma esimese loengu pidas Reet aspirandina, aasta võis olla 1970; õppetööle punkti pani ta otsustavalt 2014. aasta kevadel. Vahepealsetesse aastatesse on jäänud õppejõutöö nii Tartus kui ka Oulu, Turu ja Helsingi ülikoolides.

Selle käigus on tulnud tegutseda nii lektori, dotsendi kui ka professorina, õpetada väga mitmesuguseid aineid (nagu ütleb Reet, tuleb ülikoolis töötades ikka vahel mõnd uut ainet õpetada, seejuures peaks siiski üks päev ettevalmistuseks antama).

Rikkalikku õppetöökogemust on Reet teistele jaganud, tema kursustest on välja kasvanud sõnatuletuse ja tekstiõpetuse õpikud, eesti keele õpik soomlastele,

FOTO: ERAKOGU

eesti keele uurimist sissejuhatav käsiraamat nii soome kui ka eesti keeles.

Nõnda võib nende ainete õpetamise kerge südamega teistele jätta – mis aga ei tähenda, et Reeda harivat juttu enam kuulda ei ole. Kuulatu kas või 10. aprilli «Keele-saadet» Vikerraadios või 21. mai vilistlaspäeval Reeda kui legendaarse õppejõu loengut. Ja kes teab, kus ja millal veel: nagu ütleb Reet, peab haritud inimene oma erialast kaksikümend minutit ka pikemalt mõtlemata rääkida suutma.

Reedas on õnnelikult ühendunud õppejõu ja keeleuurija kutsumus. Tema teadustegevus sai eduka alguse 1960.–1970. aastatel Tartu ülikoolis tegutsenud GGG-s (generatiivse grammatika grupp).

Reeda uurimisvaldkonnaks sai sõnamoodustus, millele ta lähenes

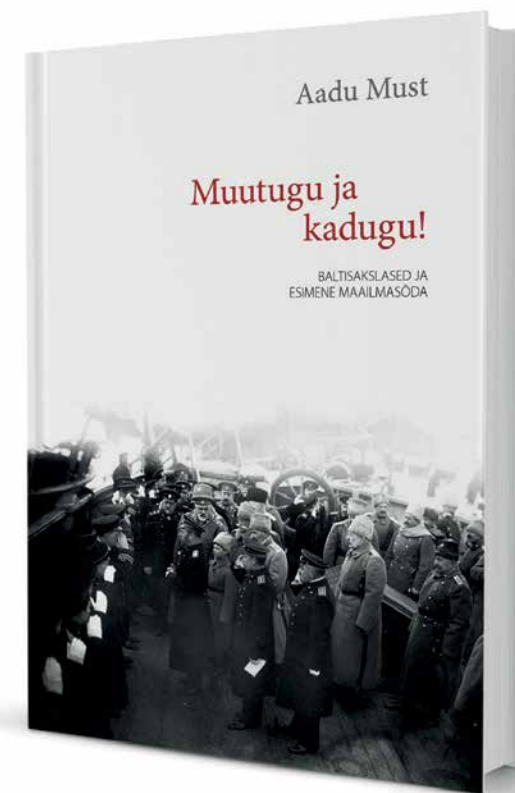
uudse nurga alt. Reet on võrrelnud ka eesti ja soome keelt (ja jõudnud siingi tabava ütlemiseni: selle ajaga kui eestlane ütleb terve lause, jõuab soomlane hädapärast esimese sõna öeldud – aga soomlase ühes sõnas ongi sama sisu mis eestlase lauses).

2015. aastal ilmus sarja «Eesti keele varamu» avateosena Reeda «Sõnamoodustus». Praegu on tal käsil uue eesti keele grammatika sõnamoodutuse osa. Reeda teine põhiline uurimisvaldkond on funktsionaalne tekstianalüüs – suund, mille ta Tartu ülikoolis on rajanud.

Reeda mitmekülgne pädevus leiab rakendust ka üliõpilastööde konkursi komisjonis, Emakeele seltsi keeleteaduskonnas, ajakirja Oma Keel toimetuskolleegiumis. Tema läbinägelik pilk jälgib Eesti elu; kui midagi on viltu minemas, siis Reet sekkub. Tema kriitilised kirjutised põhiväärtuste kaitseks mõjuvad teinekord vägagi äratavalt.

Soovime oma tarmukale kolleegile jõudu ja edu kõiges ning rõõmsat juubelpäeva!

Töökaaslased eesti ja üldkeele-teaduse instituudist

Aadu Must

MUUTUGU JA KADUGU! Baltisakslased ja Esimene maailmasõda

ISBN 978-9949-77-069-4, 206 lk.

Esimene maailmasõda oli murdepunktiks kogu maailma ja sealhulgas meie väikese Eesti saatuses. Kadusid impeeriumid. Meie maal aastasadu valitsenud baltisakslased pühiti ajaloo näitelavalt. Radikaalselt muutusid rahvussuhted, majandus, tegelikult ju kogu elu. Sellele vaatamata on sajand tagasi toimunu suuresti hilisemate vapustuste varju ja unustusse jäänud.

Erinevate riikide arhiividesse peidetud dokumentidest selgub, et ajalooramatutes on Esimese maailmasõja ajaloo faktid segunenud müütide ning propagandistlike loosungitega. Vene impeeriumi sisepoliitika paljud tollased saladused on aga tänaseni saladuseks jäänud. Tuginedes Eesti ja Venemaa arhiividele, avab Aadu Must oma raamatus meile tollase avaliku ja salapoliitika senitundmatud leheküljed.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

KARJÄÄRIKOHVIK

6. mail kell 12.30 algab karjäärikohvik, mille külaline on TÜ õigusteaduse vilistlane, välisminister ja presidendikandidaat Marina Kaljurand. Üritus toimub Ülikooli 17 fuajees.

KOKKUTULEK

21. mail toimub Tartu ülikoolis läbi aegade suurim vilistlaskokkutulek, mis põimib endas arvukalt võimalusi meenutada terve päev oma ülikooliaega.

«KALEIDOSKOOP»

27. mail toimub noorte äri- ja projektiideede konkurs «Kaleidoskoop». Osaleda võivad kõik ülikoolid kutsekoolid ja gümnaasiumid.

6

10

21

26

27

INAUGURATSIOON

10. mail kell 16.15 peab TÜ kirjan- dusteooria professor Marina Grišakova ülikooli muuseumi valges saalis inauguratsiooni- loengu «Kirjanduse kummalisus».

GRUUSIA PÄEVAD

26. maist kuni 28. maini toimub maailma keelte ja kultuuride kolledžis mini- festival, mis tutvustab lähemalt Gruusia riiki ja kultuuri. Mini- festival avatakse maailma keelte ja kultuuride kolledžis.

MAI 2015

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
25 26 27 28 29 30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5